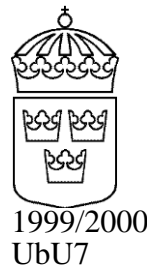

Utbildningsutskottets betänkande

1999/2000:UbU7

Ett reformerat studiestödssystem

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 1999/2000:10 *Ett reformerat studiestödssystem* och motionsyrkanden i anknäpning till den.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag på alla punkter och avstyrker motionsyrkandena.

Ett nytt, samordnat studiestödssystem föreslås bli infört den 1 juli 2001, då en ny studiestödslag skall träda i kraft. De nuvarande studiestödsformerna studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd (svux) och särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) ersätts då av ett nytt studiestöd, som skall kallas studiemedel. Korttidsstudiestöd, internatbidrag och timersättning avskaffas. Studiehjälpen för gymnasiala studier berörs inte.

De nya studiemedlen består liksom hittills av dels bidrag, dels lån. Totalbeloppet förändras inte. Bidragsdelen föreslås öka från nuvarande ca 28 % till 34,4 % av totalbeloppet. En särskild resursram skall avsättas för att vissa studerande som är 25 år eller äldre skall kunna beviljas en högre bidragsdel, nämligen 82 % av totalbeloppet. Fribeloppet för inkomst vid sidan av studiemedlen höjs kraftigt. Med utgångspunkt i att studielån i princip alltid skall betalas tillbaka organiseras återbetalningen i ett modifierat annuitetssystem över normalt ca 25 år. Det totala lånets storlek bestämmer hur stort belopp som skall återbetalas ett visst år. En garantiregel gör det möjligt att skjuta upp återbetalning som överstiger 5 % (efter 50 års ålder 7 %) av låntagarens aktuella inkomst. Avskrivning av återstående lån sker vid dödsfall eller om lånet inte är helt återbetalat när man fyller 67 år. Maximitiden för att få studiemedel vid eftergymnasiala studier, som i dag är sex år, sätts till 240 veckor oberoende av antalet år.

Bidragsdelen i studiemedlen förblir obeskattad och läggs till grund för pensionsrätt.

Moderata samlingspartiet föreslår i sin reservation att riksdagen skall avslå regeringens förslag. Det gör också Centerpartiet, som dock tillstyrker förslaget om pensionsrätt. Kristdemokraterna och Folkpartiet har reservationer med förslag om tillkännagivanden på olika punkter.

Regeringen har i proposition 1999/2000:10 Ett reformerat studiestödssystem föreslagit

1. att riksdagen antar regeringens förslag till studiestödslag,
2. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
4. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i semesterlagen (1977:480),
5. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,
6. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m.,
7. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100),
9. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor,
10. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.,
11. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:892) om ackord rörande statliga fordringar m.m.,
12. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200),
14. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd,
15. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
16. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
17. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
18. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,
19. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag,
20. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:000),
21. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:000),
24. att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om de övergripande målen för studiestödet (avsnitt 5.1),
25. att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om en särskild resursram för det högre studiebidraget i studiemedlen (avsnitt 6.1.2),
26. att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om att Riksgäldskontoret även i fortsättningen skall svara för upplåning av medel för studielån (avsnitt 7.4),

27. att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om principerna för hur räntan på studielån skall bestämmas (avsnitt 7.4).

Lagförslagen återfinns som *bilagorna 1–18* i detta betänkande.

Propositionens hemställan 8, 22 och 23 behandlas av skatteutskottet och hemställan 3 och 13 av socialförsäkringsutskottet.

Motionerna

Motioner med anledning av propositionen

1999/2000:Ub4 av Roy Hansson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att vid reformering av studiestödssystemet kapitalinkomster i form av reavinst inte skall påverka fribeloppet.

1999/2000:Ub5 av Ulf Nilsson m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utbildningspremien måste höjas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att studiestödssystemet på sikt bör innehålla 50 % studiebidrag och 50 % lån vid eftergymnasiala studier,

3. att riksdagen beslutar om en höjning av fribeloppet till 300 % av prisbasbeloppet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om grunderna till den sociala snedrekryteringen till högre utbildning,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om underliggande orsaker till att en så liten andel av befolkningen går vidare till en eftergymnasial utbildning,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om finansieringen av studiestödssystemets reformering,

7. att riksdagen hos regeringen begär utförliga beräkningar och förslag till eventuella förändringar av reglerna för återbetalning av studieskuld,

8. att riksdagen beslutar att höja studiestödets totalbelopp med 200 kr per månad och att uppräknin g tills vidare skall ske i förhållande till prisbasbeloppet,

9. att riksdagen beslutar att den högre bidragsnivån för gymnasiestuderande skall vara 60 % av studiestödet,

10. att riksdagen beslutar att regeringen inte skall få utfärda föreskrifter om att rikta det högre bidraget till studerandegrupper oavsett utbildningsnivå, t.ex. utifrån situationen på arbetsmarknaden, i enlighet med vad som anförts i motionen,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett införande av ett treterminssystem inom högskolan,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av konkurrens i administrationen av studiestödssystemet,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förutsättningar för att göra ett medvetet val av lånenivå för studiemedel,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett system med studiemedel i proportion till antal avklarade poäng.

1999/2000:Ub6 av Cinnika Beiming och Christina Pettersson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppdelningen av fribeloppet på kalenderhalvår.

1999/2000:Ub7 av Lennart Kollmats och Elver Jonsson (fp) vari yrkas att riksdagen godkänner ”synnerliga skäl” vid tillämpning av 3 kap. 8 § fjärde stycket i förslaget till studiestödslag så att elitidrottare kan erhålla studiemedel under längre tid i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:Ub8 av Sofia Jonsson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1999/2000:10 Ett nytt studiestödssystem med undantag av lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (mom. 15), lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (mom. 16), lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension samt lag om ändring i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett nytt studiestödssystem i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en renodling av studiestödssystemet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om finansieringen av ett nytt studiestödssystem.

1999/2000:Ub9 av Erling Wälivaara m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett nytt system bör utformas med bredast möjliga politiska förankring,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bidragsdelen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fribeloppet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade krav på studieresultat,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studenternas ekonomiska helhetssituation,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tilläggs lån,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en konsekvensanalys av situationen för studerande med barn,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ”först till kvarn-systemet”,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om flexibla åldersgränser,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om juluppehållet,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om flexibla regler för längsta tid för studiemedel,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studiestödsberättigade utbildningar,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag när det gäller bonussystem och avdragsgilla räntor,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning för att se över vilka valmöjligheter den enskilde i framtiden kan ges när det gäller administrationen av låneutbetalning,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åldersgräns för avskrivning av studieskuldena.

1999/2000:Ub10 av Beatrice Ask m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag till ändringar i studiestödssystemet i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begär en utförlig redovisning av hur föreslagna ändringar i studiestödssystemet skall finansieras i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utgångspunkter för ett enkelt och hållbart studiefinansieringssystem.

1999/2000:Ub11 av Bengt-Ola Rytting m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillämpningen av reglerna i det nya studiestödssystemet.

Motioner från allmänna motionstiden 1999

1999/2000:Ub250 av Carina Hägg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om invandrares språkkunskaper.

1999/2000:Ub701 av Elizabeth Nyström och Anita Sidén (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om slopande av fribeloppsgränserna.

1999/2000:Ub702 av Cecilia Magnusson och Anita Sidén (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om enhetliga regler för återbetalning av studielån.

1999/2000:Ub703 av Anders Sjölund (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om slopande av fribeloppsgräns i studiestödssystemet.

1999/2000:Ub704 av Erik Arthur Egervärn (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reducering av studieskulder inom stödområdena.

1999/2000:Ub706 av Lars Lindblad (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nedläggningen av CSN,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om borttagandet av fribeloppet.

1999/2000:Ub708 av Erling Wälivaara m.fl. (kd) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpt kontroll av studieaktivitet.

1999/2000:Ub709 av Tuve Skånberg och Ingrid Näslund (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utreda alternativet att utförsälja studielånestocken på marknaden,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att mot en bonus ge möjlighet för dem som önskar att i förtid återbetala sina studieskulder.

1999/2000:Ub713 av Carina Hägg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av balans i kraven på återbetalning av studielån mellan bosatta i Sverige och utlandsboende.

1999/2000:Ub714 av Sonja Fransson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att se över finansieringen organisatoriskt och ekonomiskt för deltagare vid korta anpassningskurser.

1999/2000:Ub715 av Nikos Papadopoulos och Paavo Vallius (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utreda förutsättningarna för att legitimerad naprapatutbildning kan berättiga till studiemedel under hela utbildningstiden.

1999/2000:Ub812 av Beatrice Ask m.fl. (m) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Centrala studiestödsnämnden.

1999/2000:Ub813 av Agne Hansson (c) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Kalmar län som försöksområde för avskrivning av studieskulder,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett reformerat studiemedelssystem för ökad ekonomisk trygghet för ungdomarna.

1999/2000:Sf247 av Tuve Skånberg (kd) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utforma studiemedelssystemet så att det inte missgynnar den som blir gravid.

1999/2000:Kr509 av Kent Olsson m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studiemedel och studietid i högskolan för elitidrottare.

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten att skriva av studieskulder.

Utskottet

Inledning

Våren 1994 meddelade den dåvarande regeringen i propositionen *Vissa förändringar i studiestödssystemet* sin avsikt att tillkalla en utredning med parlamentarisk representation om en reformering av studiestödssystemet. Denna reformering borde enligt regeringen ta fasta på en långsiktigt förbättrad stimulans till utbildning, en större rättvisa, behovet av att stimulera fördjupningsstudier samt de statsfinansiella restriktionerna (prop. 1993/94:156 s. 24 f.). Med anledning av ett motionsyrkande i anslutning till propositionen gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att den aviserade utredningen med förtur borde behandla de problem som de många olika formerna av vuxenstudiestöd ger upphov till för både enskilda och myndigheter (bet. 1993/94:SfU25, rskr. 438).

En parlamentarisk kommitté tillkallades efter regeringsskiftet hösten 1994. Kommittén fick i uppdrag att göra en övergripande översyn och att särskilt uppmärksamma följande frågor, nämligen

- hur studiestödet kan motverka social snedrekrytering,
- förutsättningarna för ett mer sammanhållet system,
- totalbelopp och bidragsnivåer i ett sammanhållet system,
- lånesystem och återbetalningsvillkor,
- en uppräknig av bidragsdelen i studiemedlen med hänsyn till att studier som finansieras med detta stöd avsågs bli pensionsgrundande och därvid beskattas.

Studiehjälpen till gymnasieelever ingick inte i uppdraget.

I juni 1996 lade kommittén fram sina förslag i betänkandet *Sammanhållet studiestöd* (SOU 1996:90). Betänkandet remissbehandlades.

Regeringen lägger i proposition 1999/2000:10 *Ett reformerat studiestödssystem* fram förslag om ett nytt, samordnat studiestödssystem. I huvudsak bygger regeringen sitt förslag på utredningens förslag. Det nya studiestödssystemet föreslås bli reglerat i en ny studiestödslag, som ersätter den från 1973.

I propositionen föreslås också lagreglering av hur studerande som uppbär studiemedel skall kunna tillgodoräkna sig bidragsdelen för pensionsrätt.

Ett stort antal följdändringar i andra lagar, som refererar till studiestödslagen, föreslås också.

Huvuddragen i det föreslagna nya studiestödssystemet

Ett nytt studiestöd skall ersätta de nuvarande studiestödsformerna studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd (svux) och särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa). Det nya studiestödet kallas studiemedel.

Det nya studiemedelssystemet är inte – som vux och vuxna – kopplat till den studerandes inkomst före studierna, utan – liksom det nuvarande studiemedelssystemet – till basbeloppet. Termen *basbelopp* har i lagen om allmän försäkring (1962:381) ändrats till *prisbasbelopp* fr.o.m. den 1 januari 1999.

Totalbeloppet för de nya studiemedlen skall vara lika stort som i dagens studiemedel, nämligen vid ett nio månaders studieår på heltid 175,5 % av prisbasbeloppet. Det beräknas per vecka, inte som hittills per 15-dagarsperiod.

Studenter som är 25 år eller äldre skall under vissa förutsättningar kunna få tilläggs lån. Liksom hittills skall det också finnas möjlighet till tilläggs lån för vissa angelägna merkostnader för utbildningen.

Bidragsdelen i studiemedlen föreslås nu bli 34,5 % av totalbeloppet, mot nuvarande ca 28 %.

En särskild resursram skall avsättas för att tilldela vissa sökande över 25 år ett högre bidrag, som skall uppgå till 82 % av totalbeloppet.

Den övre åldersgränsen för studiemedel sätts till 50 år. Rätten till studielån begränsas successivt fr.o.m. 41 års ålder.

Den inkomst som studerande kan ha utan att det påverkar studiemedlen (det s.k. fribeloppet) höjs kraftigt till 91 000 kr per år från dagens 54 600 kr.

Återbetalningen av studielån skall ske med ett annuitetsliknande system över en period av normalt 25 år eller den kortare tid som återstår tills låntagaren fyller 60 år. Det belopp som skall återbetalas ett visst år relateras till skuldens storlek och antalet återbetalningsår, inte till låntagarens inkomst. Det skall vara möjligt att begränsa sin återbetalning ett visst år till 5 % av aktuell inkomst.

Studielån som kvarstår obetalda vid utgången av det år då låntagaren fyller 67 år skall avskrivas. Lån som beviljats för behörighetsgivande studier på grundskole- och/eller gymnasienivå skall kunna skrivas av successivt allteftersom den studerande avslutar studier för högskolepoäng. Vid dödsfall avskrivas återstående studielån.

Studiebidraget görs pensionsgrundande men skall inte beskattas. I stället tillgodoräknas den studerande ett pensionsgrundande belopp som motsvarar 138 % av det studiebidrag som han eller hon har fått.

Studiestödsformerna korttidsstudiestöd, internatbidrag och tidsättning avvecklas. Resurser motsvarande vad som för närvarande avsätts till korttidsstudiestöd och internatbidrag skall i stället anvisas som statsbidrag till fackliga organisationer och handikapporganisationer för i princip samma utbildning som nu.

Särskilt utbildningsbidrag (ubs) berörs inte av det nya studiestödssystemet. Under hela den period som Kunskapslyftet pågår, dvs. till utgången av år 2002, skall ubs finnas kvar vid sidan av det reguljära studiestödet.

Förslag om avslag på propositionen, m.m.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 1999/2000:Ub10 att riksdagen skall avslå regeringens förslag till ändringar i studiestödssystemet (yrk. 1). Moderaterna anser att regeringen bör ta med de borgerliga partierna i förhandlingar för att skapa ett system som är långsiktigt politiskt förankrat och

därmed hållbart. Enligt motionärerna är den föreslagna reformen inte fullt ut finansierad, och de vill att riksdagen av regeringen skall begära en utförlig redovisning av hur föreslagna ändringar i studiestödssystemet skall finansieras (yrk. 2).

Även Centerpartiet föreslår i motion 1999/2000:Ub8 avslag på propositionen, med undantag för de fyra lagändringar som gäller pensionsrätt (yrk. 1). Motionärerna anser att regeringens förslag är otillräckligt; minskningen av skuldsättningen blir marginell och kraven på återbetalning skärps, vilket omintetgör en av studiestödets viktigaste uppgifter, nämligen att minska den sociala snedrekryteringen. Riksdagen bör hos regeringen begära ett förslag till nytt studiestödssystem enligt riktlinjer som beskrivs i motionen. Studiemedlen skall bestå av lika delar bidrag och lån, fribeloppet skall höjas mindre än vad regeringen föreslagit, antalet terminer som studiemedel kan utgå sänks generellt från tolv till åtta terminer, kraven på studieresultat skärps enligt Centrala studiestödsnämndens (CSN) tidigare förslag, och återbetalningen skall ske genom ett modifierat annuitetssystem där takten är lägre inledningsvis och sedan accelererar (yrk. 2).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Behovet av ett nytt studiestödssystem har varit tydligt under lång tid. Ur statsfinansiell synpunkt är det nuvarande lånesystemet inte långsiktigt stabilt. Det finns en uppenbar risk för stora avskrivningar i framtiden. Problemen med att det finns flera olika stödssystem med olika regler och olika förmåner var ett av motiven bakom tillsättandet av Studiestödsutredningen. Oppositionspartierna har de senaste åren kritiserat regeringen för att förslaget till nytt studiestödssystem inte lagts fram tidigare. Det nu framlagda förslaget från regeringen är så utformat att det är möjligt att, om det anses motiverat och ekonomiskt möjligt, längre fram göra förändringar på enskilda punkter, t.ex. när det gäller bidragsdelen, fribeloppet eller antalet terminer, utan att systemet behöver göras om från grunden.

Två partier föreslår tillkännagivanden om *finansieringen av ett nytt studiestödssystem*.

Centerpartiet anser enligt motion 1999/2000:Ub8 att ett nytt studiestödssystem bör finansieras dels genom en mindre utbyggnad av den grundläggande högskoleutbildningen än den som regeringen föreslagit, dels genom de skärpningar som ovan beskrivits i fråga om antalet terminer som studiemedel kan lämnas och av kraven på studieresultat samt den begränsade höjningen av fribeloppet och dels genom en utökning av anslaget till studiemedel med 1 miljard kronor år 2001 och 2 miljarder kronor år 2002 (yrk. 4). Enligt motionärernas beräkningar kommer det successivt att uppstå en besparing genom minskade räntesubventioner. Under introduktionsfasen, innan kostnaden för räntesubventionen minskat kraftigt, uppstår dock en kostnad som enligt motionärerna bör finansieras genom indragning av tidigare anslagssparande inom utgiftsområdet.

Folkpartiet anser att kostnadsberäkningarna i propositionen är oklara, och att följderna därför kan bli att partiet längre fram, när riksdagen skall ta ställning till de olika anslagsfrågorna, kan komma att avslå förslag som inte är regelrätt kostnadsberäknade (mot. 1999/2000:Ub5 yrk. 6).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Det meddelas i propositionen (s. 135) att regeringen avser att återkomma till anslagsfrågorna i kommande budgetarbete. Riksdagen bör enligt utskottets mening avvakta detta.

Till frågorna om för hur lång tid studiemedel skall kunna lämnas och om kraven på studieresultat återkommer utskottet i det följande.

Kristdemokraterna föreslår i motion 1999/2000:Ub9 ett tillkännagivande om att ett nytt studiestödssystem bör utformas med *bredast möjliga politiska förankring* (yrk. 1).

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå yrkandet om tillkännagivande.

Det förslag som regeringen nu har lagt fram bygger till största delen på förslag från den parlamentariskt sammansatta Studiestödsutredningen. Den reform som nu föreslås kan enligt utskottets uppfattning inte skjutas upp ytterligare, en åsikt som väl överensstämmer med vad bl.a. Kristdemokraterna hävdade vid förra riksmötet. Ett tillkännagivande till regeringen i enlighet med motionsyrkandet skulle inte kunna ha någon annan effekt än att reformen ytterligare försenas.

De övergripande målen för studiestödet

Regeringen anser att studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken och skall bidra till att förverkliga dess mål. Studiestödet skall verka rekryterande och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildningen. Det skall vidare ha en utjämnande verkan mellan individer och grupper i befolkningen och därmed bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet skall ha en god effekt på samhällets ekonomiska hushållning över tiden.

Regeringen begär riksdagens godkännande av dessa mål för studiestödet.

Moderata samlingspartiet anger i motion 1999/2000:Ub10 ett antal utgångspunkter för ett enkelt och hållbart studiefinansieringssystem (yrk. 3). Ett sådant system skall göra det möjligt att studera hela året, både inom Sverige och utomlands. Det skall uppmuntra till effektiva studier. Den totala skuldstocken skall minska successivt utan automatiska avskrivningar. Inkomstprövningen skall avskaffas och räntorna på studieskulder göras avdragsgilla. CSN skall konkurrensutsättas.

Centerpartiet begär i motion 1999/2000:Ub8 en renodling av studiestödssystemet (yrk. 3). Motionärerna menar att detta system enbart skall avse studier på högskolenivå. Studiestödet för vuxna på grund- och gymnasieskolenivå bör enligt deras mening lösas i enlighet med den utbildningsgaranti som Centerpartiet fört fram förslag om i en budgetmotion. Denna garanti innebär möjlighet att med a-kassa komplettera en tidigare kort utbildning.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen godkänner det som regeringen förordat om de övergripande målen för studiestödet och avslår motionsyrkandena.

Det system som regeringen föreslår ger enligt utskottets uppfattning möjligheter att studera hela året och både i Sverige och utomlands. Regeringen anser liksom Moderaterna att systemet skall bidra till att studier genomförs så snabbt och effektivt som möjligt (prop. s. 93). Till inkomstprövningen,

rätten till avskrivning, frågan om att göra räntorna avdragsgilla samt till CSN:s roll återkommer utskottet i det följande.

Centerpartiets förslag till utbildningsgaranti och enhetligt försörjningsstöd är enligt utskottets uppfattning alltför skissartade för att kunna läggas till grund för en renodling av studiestödet för vuxna till att enbart gälla högskolestudier.

Folkpartiet tar i motion 1999/2000:Ub5 upp *rekryteringen till högre utbildning*. Den sociala snedrekryteringen till högre utbildning grundläggs enligt motionärerna tidigare i skolsystemet. Reformen bör därför i första hand inriktas på grundskolan och gymnasieskolan (yrk. 4). Folkpartiet anser också att högre utbildning lönar sig för dåligt, bl.a. på grund av det nuvarande skattesystemet, och att detta är den underliggande orsaken till att så liten andel av befolkningen går vidare till eftergymnasial utbildning (yrk. 5).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena om tillkännagivanden.

Att den sociala snedrekryteringen till högre utbildning grundläggs tidigare i skolsystemet påtalades redan i utredningsbetänkandet *Ursprung och utbildning* (SOU 1993:85). Det togs också upp i den utvecklingsplan för skolväsendet som regeringen lade fram våren 1997 (skr. 1996/97:112 s. 24, bet. UbU13, rskr. 260). Liksom regeringen anser utskottet att även utformningen av studiestödssystemet för högre studier har inverkan på den sociala snedrekryteringen. Frågor om statens roll när det gäller lönebildningen på arbetsmarknaden och frågor om skattesystemet behandlas återkommande i riksdagen och bereds av andra utskott.

Studiemedlens storlek – totalbelopp och bidragsnivåer

Regeringens förslag är att *totalbeloppet för studiemedel* liksom hittills skall, för heltidsstudier under nio månader (ett normalt studieår), vara 175,5 % av prisbasbeloppet. Med nuvarande prisbasbelopp innebär detta 63 882 kr. Bestämmelser om totalbeloppet finns i 3 kap. 11 § förslaget till studiestödslag. Totalbeloppet skall i vissa fall kunna kompletteras med ett tilläggs-lån. Utskottet återkommer längre fram till tilläggslånet.

Folkpartiet föreslår i motion 1999/2000:Ub5 en höjning av totalbeloppet med 200 kr per månad utöver regeringens förslag (yrk. 8). De ökade kostnaderna för detta täcks enligt motionärerna av Folkpartiets övriga förslag till förändringar i systemet.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör ställa sig bakom regeringens förslag och avslå motionsyrkandet.

Motionärerna har inte närmare redovisat på vilket sätt en sådan höjning av totalbeloppet kan finansieras genom andra ändringar i systemet. Enligt utskottets mening är en större höjning av bidragsdelen – något som även Folkpartiet eftersträvar – angelägnare än en höjning av totalbeloppet, eftersom skuldsättningen kan väntas ha en hämmande effekt på rekryteringen till högre utbildning.

Av totalbeloppet skall enligt regeringens förslag 34,5 % *generellt* vara ett *bidrag*. Ett högre studiebidrag skall kunna lämnas till vissa studenter. Till

detta återkommer utskottet längre fram. Bestämmelser om det generella studiebidraget finns i 3 kap. 12 § förslaget till studiestödslag.

Både Kristdemokraterna och Folkpartiet anser att ambitionen bör vara att bidragsdelen utgör 50 % av totalbeloppet. Kristdemokraterna anser att det hade varit ett angeläget första steg att åtminstone acceptera Studiestödsutredningens förslag om en generell bidragsnivå på 40 % (mot. 1999/2000:Ub9 yrk. 2). Enligt Folkpartiet i motion 1999/2000:Ub5 medger det statsfinansiella läget i dag inte alltför stora höjningar av bidragsdelen, och partiet ser regeringens förslag som ett första steg (yrk. 2). Förseningar i studierna skall dock medföra att bidragsdelen minskas i förhållande till antalet ej fullgjorda poäng, ett s.k. peng-per-poäng-system (yrk. 14). I motion 1999/2000:Ub813 (c) hävdar motionären att regeln bör vara att 50 % av studiemedelsbeloppet skall vara bidrag (yrk. 10).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen ställer sig bakom regeringens förslag om bidragsdelens storlek och avslår motionärernas yrkanden om tillkännagivande.

Liksom regeringen och motionärerna anser utskottet att det är angeläget att minska skuldsättningen för studenterna. Det mest effektiva sättet att åstadkomma detta är att höja bidragsandelen. Regeringen gör bedömningen att det statsfinansiella läget inte tillåter en så stor höjning som Studiestödsutredningen föreslog. Utskottet vill också peka på att den föreslagna studiestödslagen är så konstruerad att det är möjligt att ändra bidragsandelen, när det statsfinansiella läget så medger, utan att systemet i sin helhet behöver göras om.

Möjligheterna att använda ett ”peng-per-poäng-system” övervägdes av Studiestödsutredningen, som kom fram till att nackdelarna överväger fördelarna. Utredningen pekade bl.a. på att ett sådant system skulle kunna locka studenter att välja lätta kurser och utbildningar framför dem som anses svårare och kräver en större arbetsinsats (SOU 1996:90 s. 113 f.). Utskottet delar utredningens bedömning.

Vidare föreslår regeringen att en särskild resursram skall avsättas för att ett *högre studiebidrag* skall kunna lämnas för studier på främst grundskole- och gymnasienivå. Det högre bidraget föreslås bli 82 % av totalbeloppet. Det skall vara tillgängligt både för arbetslösa och för arbetstagare men förutsätta att den studerande är 25 år eller äldre. Regeringen föreslås få utfärda de närmare reglerna för rätt till det högre bidraget. Den som en gång har beviljats det högre bidraget skall ha förtur till detta bidrag för att slutföra den påbörjade utbildningen. Bestämmelserna om det högre studiebidraget finns i 3 kap. 13 § förslaget till studiestödslag.

Regeringen anser att det högre bidraget skall riktas till grupper som är i särskilt behov av kompetensförstärkning och som det är angeläget att rekrytera till utbildning. Inom ramen för ett flexibelt system bör det finnas möjligheter att styra bidraget till angelägna studerandegrupper oavsett studienivå, heter det i propositionen (s. 85). Regeringen anser att man bör undvika ett system med urval. Om resursramen inte räcker till för att ge det högre bidraget till alla behöriga sökande bör därför den ordning som gäller i det nuva-

rande svuxasystemet tillämpas, nämligen att stöd beviljas i den ordning ansökningarna kommer in och så länge resurserna räcker.

Kristdemokraterna framför i motion 1999/2000:Ub9 tveksamhet till förslaget om ett "först-till-kvarn-system" (yrk. 8). De anser också att det inte skall krävas att man har uppnått en viss ålder (yrk. 9). Folkpartiet föreslår i motion 1999/2000:Ub5 att det högre bidraget för vuxenstudier på gymnasienivå skall sättas till 60 % av totalbeloppet (yrk. 9). Vidare anser Folkpartiet att regeringen inte skall få utfärda föreskrifter om att rikta det högre bidraget till studerandegrupper oavsett utbildningsnivå, t.ex. med hänsyn till den aktuella situationen på arbetsmarknaden (yrk. 10). I motion 1999/2000:Ub11 (s) framförs kritik mot det som sägs i propositionen om att det högre bidraget i första hand skall ges till dem som saknar grundskolekompetens och i andra hand till dem som saknar gymnasiekompetens. Enligt motionärerna bör utbildningens inriktning tillmätas större vikt som prövningsgrund för det högre bidraget. Regeringen bör ta till vara erfarenheterna från urvalsprocessen inom ubs vid utformningen av de nya urvalsreglerna till det högre bidraget, heter det i motionen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen ställer sig bakom regeringens förslag om det högre bidragets målgrupp och nivå och godkänner vad regeringen anfört om en särskild resursram för detta bidrag. Riksdagen bör enligt utskottets mening avslå motionsyrkandena.

Behovet av en åldersgräns beror på att man inte bör uppmuntra avhopp från gymnasieskolan. Det högre bidraget bör inte heller kunna användas av ungdomar för att bedriva kompletteringsstudier i komvux. Enligt utskottets mening bör det vara regeringens sak att närmare utforma bestämmelserna om hur beviljandet av det högre bidraget skall gå till. De erfarenheter som gjorts vid tillämpningen av de olika hittillsvarande studiestöden för vuxna (svux, svuxa, ubs) bör självfallet tas till vara utan att riksdagen behöver göra något tillkännagivande. Utskottet delar Folkpartiets uppfattning att den enskildes val att studera i största möjliga utsträckning måste byggas på motivation och fritt val. Det utesluter dock inte att det i vissa lägen kan vara befogat att ta hänsyn t.ex. till den aktuella situationen på arbetsmarknaden.

Studiestöd

I förslaget till studiestödslag regleras den *tid som studiemedel får lämnas för* i 3 kap. 8–10 §§. Till skillnad från dagens regler föreslås att den tidsenhet för vilken studiemedel beviljas anpassas till sättet att ange utbildningens omfattning. För flertalet utbildningar anges detta i antal veckor. Studiemedel skall enligt förslaget beräknas per hel vecka för både heltids- och deltidstuderande. Studiemedel skall lämnas för sådan del av studietid som omfattas av den kursplan eller motsvarande som gäller för utbildningen. Detta innebär att studerande i komvux inte kan få studiemedel under juluppehåll när ingen undervisning ges. Det har de däremot kunnat få inom det nuvarande svux/svuxasystemet.

Den längsta tiden för studiemedel på högskolenivå föreslås bli 240 veckor (sex normala studieår). För utbildningar på gymnasial nivå föreslås maximitiden bli 120 veckor, men den som redan har en treårig gymnasieutbildning

eller motsvarande utbildning skall bara kunna få studiemedel under högst 80 veckor för studier på gymnasial nivå. Den som helt saknar grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning skall kunna få studiemedel för sådana studier under högst 80 veckor. Tiden kan förlängas med 20 veckor för den som behöver grundläggande färdighetsträning i läsning, skrivning och räkning. För den som redan har grundskoleutbildning eller motsvarande är gränsen för studiemedel för studier på samma nivå enligt regeringens förslag 40 veckor.

Regeringen föreslår att studiemedel för tid utöver de fastställda tidsgränserna skall kunna beviljas bara om det finns synnerliga skäl. Detta innebär en skärpning av nuvarande regler om särskilda skäl. Den praxis som har utvecklats har enligt regeringen inneburit att många studerande i förväg har kunnat räkna med att få studiestöd under 2–3 terminer utöver huvudregeln, vilket är otillfredsställande. Synnerliga skäl kan enligt regeringen gälla t.ex. förlängd studietid på grund av funktionshinder eller andra mycket speciella omständigheter.

För den som är 41 år eller äldre begränsas dock rätten till lånedelen av studiemedlen med stigande ålder till allt färre veckor sammanlagt.

Kristdemokraterna begär i motion 1999/2000:Ub9 ett tillkännagivande om att omställningen när det gäller juluppehållet i gymnasial vuxenutbildning måste ske successivt och med stor flexibilitet, så att inte enskilda personer drabbas på ett oskäligt sätt (yrk. 10). De anser också att kravet för undantag från huvudreglerna om längsta tid måste få en mer flexibel formulering än regeringen föreslagit (yrk. 11).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen ställer sig bakom regeringens förslag när det gäller tid som studiemedel kan beviljas för samt avslår motionsyrkandena.

Som nämns i den kristdemokratiska motionen avser regeringen att låta de nuvarande reglerna för studiestöd under julferier få tillämpas under en övergångstid för dem som vid införandet av det nya systemet uppbär svux eller svuxa. Detta tillgodoser enligt utskottets mening kravet på att enskilda inte skall drabbas på ett oskäligt sätt av förändringen. Utskottet anser liksom regeringen och Kristdemokraterna att villkoret för att få studiemedel för längre tid än vad som är huvudregeln behöver skärpas. Ändringen från ”särskilda skäl” till ”synnerliga skäl” är därför motiverad. Det bör vara CSN:s och den blivande överklagandenämndens uppgift att avgöra vad som utöver funktionshinder skall kunna räknas som ”mycket speciella omständigheter” som kan motivera studiemedel för längre tid.

Utskottet tar i detta sammanhang upp yrkandet i Folkpartiets motion 1999/2000:Ub5 om *treterminssystem inom högskolan* (yrk. 11). Motionärerna anser att en indelning av studieåret i tre terminer skulle göra det möjligt för studenterna att förkorta studietiden genom att läsa även under en sommartermin, och de begär ett tillkännagivande till regeringen om detta.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Det finns inga nationella bestämmelser som hindrar universitet och högskolor från att organisera sin verksamhet i tre terminer som tillsammans täcker hela kalenderåret. Utskottet är inte berett att förorda att bestämmelser om

terminer eller läsår på nytt införs i högskoleförordningen. Sommarkurser förekommer i viss omfattning i dag, och deltagarna i sådana kurser kan beviljas studiemedel inom nuvarande studiestödssystem. Det kommer också att vara möjligt i det nya systemet. Både studiemedelsbeloppen och den längsta tiden för att få studiemedel uttrycks i den föreslagna nya studiestödslagen i veckor. Beroende på lärosätets utbud och studentens val kan veckorna vara fördelade på fler eller färre år.

Studiestödsberättigande utbildningar

Regeringen föreslår att studiestöd liksom hittills skall lämnas till studerande vid de läroanstalter och utbildningar i Sverige som bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Detta regleras i 3 kap. 2 § i den föreslagna studiestödslagen. Enligt regeringens uppfattning bör frågan om huruvida en ny utbildning skall ge rätt till studiestöd bedömas i förhållande till befintliga ekonomiska ramar. Beslut om rätt till studiestöd bör därför fattas inom ramen för budgetprocessen.

Kristdemokraterna ifrågasätter i motion 1999/2000:Ub9 att utgångspunkten i bedömningen skall vara befintliga ekonomiska ramar (yrk. 12). De anser det viktigt att utbildningar som motsvarar kvalitets- och nivåkraven inte undanhålls av ekonomiska skäl. I motion 1999/2000:Ub715 (s) sägs att Naprapathögskolans utbildning borde berättiga till studiemedel, eftersom samhället har infogat denna utbildning i sitt kontrollsystem via legitimationen av naprapater. Motionärerna vill ha en utredning av förutsättningarna för att låta naprapatutbildningen berättiga till studiemedel under hela utbildningstiden.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Bedömningen av kvalitet och nivå på utbildningar som bedrivs i enskild regi och där anordnaren vill få statlig tillsyn och eventuellt statsbidrag och rätt för deltagarna till studiestöd görs av Högskoleverket respektive Statens skolverk. Att besluta vilka utbildningar som skall vara studiestödsberättigande är en viktig utbildningspolitisk uppgift som har stor ekonomisk betydelse. Utskottet kan därför inte ställa sig bakom uppfattningen att en positiv kvalitetsbedömning av respektive ämbetsverk automatiskt skall medföra att de studerande får rätt till studiemedel. Den ordning som regeringen förordar, nämligen att frågan om att göra ytterligare utbildningar studiestödsberättigande behandlas i budgetprocessen, är enligt utskottets mening rimlig. Riksdagen bör inte uttala sig om Naprapathögskolans möjligheter att bli upptagen som studiestödsberättigande, eftersom prövningen av denna fråga bör skötas av regeringen.

Inkomstprövning

I det nuvarande studiemedelssystemet är rätten till stöd beroende av den studerandes inkomst. Om inkomsten under ett kalenderhalvår överstiger ett visst belopp – det s.k. fribeloppet – reduceras studiemedelsbeloppet med 50 % av den inkomst som överstiger fribeloppet. De uppgifter om förväntad inkomst som den sökande uppger i ansökan om studiemedel kontrolleras i

efterhand mot taxeringen, och studiemedelsbelopp som eventuellt har lämnats för mycket krävs tillbaka. En motsvarande inkomstprövning finns inte i svux- och svuxsystemen. Reducering görs dock för den som har pension, livränta eller annan liknande ersättning.

Regeringen föreslår nu att inkomstprövningen behålls i det nya studiemedelsystemet, men att fribeloppet höjs från i dag 150 % till 250 % av prisbasbeloppet vid heltidsstudier i nio månader (ett normalt studieår). Motivet för höjningen är att de studerande bör ges ökade möjligheter att genom eget arbete öka sin levnadsstandard eller begränsa sin skuldsättning. Att avskaffa inkomstprövningen är enligt regeringen inte möjligt av ekonomiska skäl, eftersom det skulle medföra att alla som nu har stora inkomster och därför inte söker studiemedel skulle få rätt till fulla studiemedel. Detta vore enligt regeringens mening inte förenligt med kraven på hushållning med offentliga medel. Att avskaffa inkomstprövningen är inte heller lämpligt. Studenterna bör inte uppmuntras till förvärvsarbete utöver en viss gräns, eftersom heltidsstudier normalt är en krävande sysselsättning som kräver en heltidsinsats. Vid deltidstudier är fribeloppet högre, både i det nuvarande studiemedelsystemet och i det föreslagna.

Vad som skall räknas som inkomst i detta sammanhang föreslås vara oförändrat, nämligen den studerandes sammanräknade inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital vid taxeringen.

Inkomstprövningen är i dag, och föreslås förbli, uppdelad på kalenderhalvår. Fribeloppet, som andel av prisbasbeloppet, föreslås variera beroende på utbildningstidens längd under respektive halvår. Om höstterminen är kortare än vårterminen, blir fribeloppet för höstterminen högre.

Inkomstprövningen regleras i 3 kap. 16–22 §§ i den föreslagna nya studiestödslagen.

Kristdemokraterna anser enligt motion 1999/2000:Ub9 att ett totalt avskaffande av inkomstprövningen är det enda rimliga för att den enskilde skall uppmuntras att ta ett personligt ansvar (yrk. 3). Även i motionerna 1999/2000:Ub701 (m), 1999/2000:Ub703 (m) och 1999/2000:Ub706 (m) yrkande 2 förordas att inkomstprövningen avskaffas. I den förstnämnda av dessa motioner påpekas att denna prövning motverkar sparande, i den andra att den innebär att arbete inte lönar sig och i den tredje att inkomstprövningen också leder till att studenter arbetar svart och ljuger om sina inkomster.

Folkpartiet föreslår i motion 1999/2000:Ub5 att fribeloppet skall höjas mer än regeringen föreslagit, nämligen till 300 % av prisbasbeloppet (yrk. 3).

Som framgått av det föregående anser Centerpartiet att höjningen bör vara mindre än vad regeringen föreslagit.

I motion 1999/2000:Ub6 (s) föreslår motionärerna att regeringen skall följa upp frågan huruvida uppdelningen på kalenderhalvår även efter höjningen av fribeloppet kvarstår som ett problem. Motionären bakom motion 1999/2000:Ub4 (m) anser att kapitalinkomster i form av reavinst inte skall beaktas vid inkomstprövningen, eftersom pengar som familjer har fondsparat för sina barn bör kunna tas ut och användas till att skaffa egen bostad åt de ungdomar som skall flytta hemifrån, utan att detta minskar möjligheterna att få studiebidrag.

U t s k o t t e t ställer sig bakom regeringens förslag och föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Den höjning av fribeloppet som regeringen föreslår är enligt utskottets mening väl avvägd. Studenternas möjlighet att öka sin levnadsstandard eller begränsa sin skuldsättning förbättras, samtidigt som systemet inte uppmunt- rar studenter som heltidsstuderar till så omfattande förvärvsarbete vid sidan av studierna att dessa försummas. Av samma skäl som regeringen anser utskottet att inkomstprövningen inte kan avskaffas.

Det finns enligt utskottets mening inte behov av något tillkännagivande om att regeringen skall följa upp frågan om uppdelningen på kalenderhalvår. Höjningen av fribeloppet innebär att de av studenterna upplevda problemen med en uppdelning i kalenderhalvår minskar avsevärt. Utskottet utgår dock ifrån att regeringen återkommer till riksdagen om justeringar skulle anses nödvändiga.

En eventuell reavinst när studenten tar ut fondsparande för att köpa bostad skulle bara påverka fribeloppet under det år då uttaget sker. Problemet att en student som haft möjlighet att köpa egen bostad eventuellt inte kan ha ytter- ligare sidoinkomster under ett år utan att studiemedelsbeloppet påverkas är enligt utskottets uppfattning inte särskilt allvarligt.

Lån och återbetalning

Under de senaste tio åren har *återbetalningen av studielån* varit konstruerad så att det belopp som låntagaren skall återbetala ett visst år (årsbeloppet) relateras till hans eller hennes inkomst två år tidigare men inte till skuldens storlek. Återbetalningen sker med 4 % av inkomsten. Skulden räknas varje år upp med en ränta, som fastställs av regeringen och motsvarar 70 % av statens genomsnittliga upplåningsränta de senaste tre åren. Hur lång tid som återbe- talningen kommer att pågå är beroende av räntan, inkomsten och skuldens storlek.

I det reformerade studiestödssystem som regeringen nu föreslår skall åter- betalningen ske med ett annuitetsliknande system över en period av normalt 25 år eller den kortare tid som återstår tills låntagaren fyller 60 år. Utgångs- punkten är att alla skall hinna betala tillbaka sina lån och att den enskildes ansvar för upptagna lån skall vara tydligt. Det belopp som skall återbetalas ett visst år (årsbeloppet) relateras till skuldens storlek, räntan för året och antalet återbetalningsår, inte till låntagarens inkomst. Årsbeloppet räknas för varje år upp med 2 % vid oförändrad ränta. En garantiregel skall göra det möjligt att begränsa sin återbetalning ett visst år till 5 % av aktuell inkomst. När låntagaren nått 50 års ålder höjs denna gräns till 7 %. I sådana fall för- längs återbetalningstiden till dess lånet blivit slutbetalat.

Bestämmelserna om återbetalning finns samlade i 4 kap. i den föreslagna studiestödslagen.

Folkpartiet kritiserar i motion 1999/2000:Ub5 att propositionen inte inne- håller någon ordentlig kalkyl för hur återbetalningssystemet kommer att fungera med hänsyn till den ekonomiska utvecklingen, t.ex. räntenivå, löne- utveckling och ekonomisk tillväxt. Motionärerna vill att regeringen skall

återkomma med utförliga sådana beräkningar och förslag till eventuella förändringar av reglerna (yrk. 7).

I motion 1999/2000:Ub713 (s) framhålls bristen på balans i kraven på återbetalning mellan dem som är bosatta i Sverige och dem som bor utomlands. Motionären pekar på att den som bor i Sverige och inte sköter sina återbetalningar blir föremål för indrivning genom kronofogden och får betalningsanmärkning. Bor den återbetalningsskyldige utomlands lämnas kravet till ambassad eller inkassobyrå.

Motion 1999/2000:Ub702 (m) tar upp behovet av enhetliga regler för återbetalning av studielån. Motionärerna vill ha samma regler för nedsättning av årsbelopp oavsett om låntagaren är bosatt i Sverige eller utomlands.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen ställer sig bakom regeringens förslag och avslår motionsyrkandena.

I propositionen finns tio exempel på hur det föreslagna återbetalningssystemet skulle fungera vid olika antaganden om ålder och lön vid återbetalningens början. En av de stora fördelarna med det system som nu föreslås, jämfört med det som gäller i dag, är att låntagaren får grepp om hur länge han eller hon kommer att behöva betala på lånet, och får möjlighet att tydligare än i dag påverka hur mycket som skall återbetalas varje år (nämligen genom att skuldens storlek är avgörande för detta). Den ekonomiska utvecklingen i samhället eller individens löneutveckling blir inte längre avgörande för återbetalningen. Det tillkännagivande som begärs i motion 1999/2000:Ub5 yrkande 7 är enligt utskottets mening inte behövligt.

Eftersom de föreslagna reglerna för nedsättning av årsbelopp är kopplade till sammanräknad inkomst enligt taxering i Sverige är det knappast möjligt att tillämpa dem på exakt samma sätt på låntagare som inte är taxerade här. Det är därför rimligt att regeringen får meddela föreskrifter om hur inkomsten skall beräknas då en låntagare som är bosatt utomlands begär nedsättning i årsbeloppet. Av propositionen (s. 119) framgår att sådana låntagare i princip skall betala tillbaka studielån enligt samma regler som övriga. Även när det gäller metoderna för att kräva in återbetalning som låntagaren inte sköter enligt reglerna är det för närvarande inte möjligt att göra på samma sätt med låntagare som är bosatta utomlands som man gör med dem som bor i Sverige. Utskottet har inhämtat att det inom Riksskatteverket har utarbetats en promemoria om behovet av ett utvidgat internationellt indrivningssamarbete. Denna har i januari 1999 överlämnats till Finansdepartementet, där ärendet nu bereds.

En av de saker som har gjort det nuvarande återbetalningssystemet ohållbart är den kraftigt ökade risken för att staten i framtiden kommer att drabbas av stora *avskrivningar av studielån*. Alltsedan studiemedelssystemet infördes år 1965 har regeln varit att återstående låneskuld skrivs av när låntagaren fyller 65 år eller avlider. Under den senaste tioårsperioden, då den årliga återbetalningen har varit knuten enbart till inkomsten och då inkomstutvecklingen för många har varit svag eller negativ, har sannolikt många studenter betraktat det som troligt att de skulle komma att få betala fyra procent av sin inkomst under hela sin yrkesverksamma tid och vid 65 års ålder få återstående skuld

avskriven. De har därmed inte haft något starkt incitament för att begränsa sin skuldsättning i studiemedelssystemet.

I budgetpropositionen för år 2000 (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 15 s. 12) gör regeringen bedömningen att de osäkra fordringarna – de som kanske kommer att behöva skrivas av – uppgår till mellan 4 och 35 miljarder kronor, beroende på vilka antaganden man gör om den ekonomiska utvecklingen.

Regeringen har, liksom oppositionspartierna, uppfattningen att studielån skall betalas tillbaka. Det modifierade annuitetssystem som utskottet just har behandlat skall medverka till detta. Samma syfte har förslaget att det maximala antalet veckor för rätt till studielån skall begränsas successivt fr.o.m. 41 års ålder. Samtidigt skall systemet inte avskräcka någon från att studera. Det bör därför enligt regeringen liksom hittills vara så att studielån som en studerande har tagit emot under tid då han eller hon har varit sjuk skall kunna skrivas av helt eller delvis, liksom skuld som återstår när låntagaren avlidit eller när det finns synnerliga skäl som t.ex. varaktigt nedsatt betalningsförmåga på grund av sjukdom eller handikapp. Avskrivning vid uppnådd pensionsålder skall också finnas kvar, men regeringen föreslår att gränsen sätts vid 67 års ålder. Som motivering för denna höjning pekar regeringen på att det nya ålderspensionssystemet ger möjlighet att skjuta upp pensionsavgången något eller några år.

Bestämmelser om avskrivning finns i 4 kap. 22–25 §§ i den föreslagna studiestödslagen.

Kristdemokraterna hävdar i motion 1999/2000:Ub9 att studielån skall betalas tillbaka och att det strider mot denna grunduppfattning att ha en fast åldersgräns då skulden skrivs av (yrk. 15). Avskrivning vid dödsfall eller om det finns särskilda skäl bejakas däremot av motionärerna.

Centerpartiet föreslår i motion 1999/2000:N214 att det i de regionala tillväxtavtalen skall kunna införas en möjlighet att skriva av studieskulder för dem som bosätter sig i regionalpolitiskt prioriterade områden (yrk. 11). En liknande uppfattning framförs i motion 1999/2000:Ub704 (c), där motionären föreslår att frågan skall utredas, antingen separat eller som en del av den regionalpolitiska utredningen. I motion 1999/2000:Ub813 (c) föreslås att Kalmar län får bli försöksområde för en sådan avskrivning (yrk. 6).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen ställer sig bakom regeringens förslag och avslår motionsyrkandena.

Det råder ingen oenighet om att studieskulder skall betalas tillbaka. Det nya systemet för återbetalning kommer enligt utskottets bedömning att göra detta tydligare för låntagarna, samtidigt som behovet av avskrivning vid uppnådd pensionsålder kommer att minska. Utskottet anser inte att möjligheten till avskrivning vid 67 års ålder skall avskaffas.

Ett viktigt krav på det statliga studiestödssystemet är att det uppfattas som rättvist av de berörda. Att använda systemet som ett regionalpolitiskt instrument kan komma i konflikt med detta krav. Utskottet är inte berett att förorda något sådant, oavsett om det skulle gälla försök i ett enda län eller mera generellt. I sammanhanget noterar utskottet att regeringen i budgetpropositionen för år 2000 har redovisat en beräkning av det regionala tillväxtkapitalet åren 2000–2002, dvs. de finansiella ramarna för insatser i tillväxtavtalen

Kristdemokraterna tar i motion 1999/2000:Ub9 upp tanken på *avdragsrätt för räntor på studielån* vid taxeringen samt *bonus vid återbetalning i förtid* (yrk. 13). Även motion 1999/2000:Ub709 (kd) tar upp tanken på bonus (yrk. 2).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Som utskottet redovisat i det föregående skall låntagaren betala en ränta som utgör 70 % av Riksgäldskontorets genomsnittliga upplåningsränta de tre närmast föregående åren. Denna minskning med 30 % motsvarar rätten till avdrag för kapitalinkomster i skattesystemet. Regeringens förslag till ny studiestödslag innefattar möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om bonus till låntagare som betalar tillbaka större belopp än det fastställda årsbeloppet (4 kap. 20 §). Motsvarande möjlighet finns i den nu gällande studiestödslagen. Utskottet utgår från att regeringen kommer att använda sig av den möjligheten om regeringen bedömer att detta skulle vara gynnsamt för statsfinanserna.

Pensionsrätt för studier

Enligt riksdagens beslut i juni 1998 skall studier med studiemedel kunna grunda pensionsrätt enligt särskilda regler (prop. 1997/98:151, bet. SfU13, rskr. 315). Till utformningen av dessa regler skulle regeringen återkomma i samband med förslag om ett reformerat studiestödssystem.

Regeringen föreslår nu lagregler om detta. Innebörden är att en studerande som läser med studiemedel skall för varje sådant år tillgodoräknas ett s.k. pensionsgrundande belopp som motsvarar 138 % av det studiebidrag som han eller hon har fått. Detta skall gälla retroaktivt fr.o.m. den 1 januari 1995. Anledningen till att det pensionsgrundande beloppet är högre än det studiebidrag som lämnats är att studiebidraget inte – som tidigare varit tänkt – skall göras skattepliktigt. Bland annat administrativa skäl talar emot att ett beskattat studiebidrag införs. När regeringen kommit fram till förslaget om 138 % av studiebidragsbeloppet har den beaktat antagen genomsnittlig sidoinkomst för studerandekollektivet samt skattereglernas påverkan.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen ställer sig bakom regeringens förslag.

Administrationen av det nya systemet

Regeringen föreslår att *studiestödsadministrationen* även i fortsättningen skall vara en statlig myndighetsuppgift och *handhas* av CSN. Därmed skapas förutsättningar för en likformig och rättvis tillämpning och en hög kostnadseffektivitet, samtidigt som den studerandes självständighet i fråga om val av utbildning och studieort stärks genom att studiestödsadministrationen är skild från utbildningsadministrationen.

Att studiestödet skall handhas av CSN anges i 1 kap. 2 § i den föreslagna studiestödslagen.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 1999/2000:Ub812 ett tillkännagivande om att alla studenter skall ha rätt till kvalificerad privatekonomisk rådgivning, något som inte utan vidare kan förenas med stelbent myndighetsutövning. CSN:s roll och uppgifter behöver därför förändras (yrk. 11). I motion 1999/2000:Ub10, där Moderaterna föreslår avslag på hela propositionen, sägs att CSN:s monopol på hantering, rådgivning och utbetalning av studielånen bör slopas. I motion 1999/2000:Ub706 (m) föreslås ett tillkännagivande om att CSN snarast bör läggas ner (yrk. 1). Motionären anser att man i stället kan låta banker och andra finansiella företag administrera studiestödet och att staten bör begränsa sig till att bevilja lånen och garantera återbetalningen.

Kristdemokraterna föreslår i motion 1999/2000:Ub9 en utredning för att se över vilka valmöjligheter den enskilde i framtiden kan ges när det gäller administrationen av låneutbetalningen (yrk. 14). I dagsläget är det angeläget att ge CSN rimliga förutsättningar att sköta sina uppdrag, heter det i motionen.

Även Folkpartiet önskar enligt motion 1999/2000:Ub5 en utredning av olika modeller för att fler än CSN skall kunna hantera utbetalningen av studielån och eventuellt också återbetalningen (yrk. 12). Konkurrens bör råda, så långt det är möjligt, anser motionärerna.

U t s k o t t e t delar regeringens uppfattning att hanteringen av studiestödssystemet bör vara en statlig myndighetsuppgift och skötas av CSN. Riksdagen bör enligt utskottets mening avslå motionsyrkandena.

Enligt utskottets uppfattning, som också delas av flera av motionärerna, bör CSN ansvara för beviljandet av studiestöd. Den ordning som regeringen föreslår, att CSN också sköter både utbetalning och återbetalning, har enligt utskottets mening väsentliga fördelar både för staten och för studenten. För bankerna skulle det självfallet vara mycket fördelaktigt att få studenterna som kunder och låntagare utan att banken behöver löpa några kreditrisker. Om man tänker sig att bankerna själva skulle få avgöra lånevillkoren, skulle tryggheten för studenterna minska kraftigt jämfört med det system som regeringen föreslår. Bankernas möjligheter att nå kontakt med studenterna och ge dem privatekonomisk rådgivning är med nuvarande system mycket goda, eftersom studiemedel utbetalas till det bankkonto som studenten själv väljer. Utskottet räknar med att regeringen inte avser att ändra på den ordningen.

Folkpartiet föreslår i motion 1999/2000:Ub5 ett tillkännagivande om att studenten skall ges möjlighet till ett *medvetet val av lånenivå* (yrk. 13). Studenten bör ges möjlighet att ange önskat lånebelopp upp till maxnivån, heter det i motionen. Folkpartiet tänker sig också att studenterna skulle kunna erbjudas ett alternativ med en högre lånedel i studiemedlen, mot löfte om viss avskrivning efter avlagda examina.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

När det gäller möjligheten att själv ange önskat lånebelopp är yrkandet tillgodosett inom dagens system. Det finns ingen anledning att befara att regeringen eller CSN skulle ta bort den när systemet reformeras. Tanken att koppla samman en högre lånedel med löfte om avskrivning är utskottet inte berett att ställa sig bakom.

I motion 1999/2000:Ub709 (kd) föreslår motionärerna en utredning av möjligheterna att *sälja ut den samlade studielånestocken* på marknaden (yrk. 1). En förutsättning skulle vara att villkoren för studenterna blir lika fördelaktiga som i dagens situation, eller fördelaktigare.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå yrkandet.

Liksom motionärerna anser utskottet att villkoren för studenterna inte kan få försämrats. Det är svårt att se varför någon skulle ha intresse av att ta över studielånestocken och driva in skulderna utan att kunna göra sig vinst genom detta. Motionärernas idé är enligt utskottets mening orealistisk, och det finns ingen anledning för riksdagen att begära en utredning i frågan.

Regeringen anser att Riksgäldskontoret liksom hittills skall ha *ansvaret för upplåning av medel för studielån*.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen godkänner detta.

Principerna för hur räntan på studielån skall bestämmas bör enligt regeringen vara desamma som hittills, nämligen att räntan skall bygga på ett ovägt genomsnitt av emissionsräntorna på statsskuldväxlar och statsobligationer under de senaste tre åren. För låntagaren skall upplåningsräntan minskas med 30 %, svarande mot rätten till avdrag för kapitalkostnader i skattesystemet. Räntan skall fastställas av regeringen för kommande kalenderår.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordat.

Lagregleringen

Det reformerade studiestödet skall enligt regeringens förslag regleras i en ny *studiestödslag*. Vissa delar av dess innehåll har beskrivits i det föregående.

Bestämmelser om studiehjälp till ungdomar i gymnasial utbildning finns i andra kapitlet och motsvarar i allt väsentligt 3 kap. i 1973 års studiestödslag. Dock föreslås att de närmare förutsättningarna för studiehjälp under sjukdom skall framgå av föreskrifter utfärdade av regeringen i stället för att anges i lagen.

Det tredje kapitlet handlar om studiemedel. Där föreslås i 3 § att den övre åldersgränsen för studiemedel höjs till 50 år. En bestämmelse förs in i 5 § om att studierna måste pågå under en sammanhängande tid av minst tre veckor för att studiemedel skall kunna beviljas. I nuvarande studiestödslag finns krav på minst 15 dagars studietid vid heltidsstudier eller minst 30 vid deltidsstudier. Bestämmelser om prövning av studieresultat finns i 6 och 7 §§ och motsvarar de nu gällande. I 14 § finns bestämmelser om tilläggsån, som skall kunna lämnas under högst 120 veckor till studerande som fyller minst 25 år. Möjlighet till tilläggsån för vissa merkostnader regleras i 15 § och motsvarar vad som gäller i dag. Föreskrifter om studiemedel under sjukdom skall – på samma sätt som när det gäller studiehjälp – meddelas av regeringen (24 §).

I femte kapitlet finns regler om återkrav av studiemedel. De motsvarar i allt väsentligt det som gäller i dag.

Regeringen föreslår att beslut av CSN om tilldelning eller återkrav av studiemedel skall kunna överklagas. Därför inrättas en överklagandenämnd, som skall bestå av en ordförande, som är eller har varit ordinarie domare, och

i övrigt av jurister och personer med särskild insikt i studerandes förhållanden och med särskild sakkunskap om utbildningsväsendet. Samtliga ledamöter skall utses av regeringen. Bestämmelser om rätt att överklaga och om överklagandenämnden finns i 6 kap. 10 och 11 §§.

Regeringen föreslår att den nya studiestödslagen skall träda i kraft den 1 juli 2001. Till studerande som före detta datum har påbörjat en utbildning och beviljats svux eller svuxa skall sådant studiestöd under en övergångstid kunna lämnas enligt äldre bestämmelser.

U t s k o t t e t föreslår med hänvisning till utskottets ställningstaganden i det föregående att riksdagen antar regeringens förslag till studiestödslag.

Lagregleringen av pensionsrätt för studier skall enligt regeringen ske på följande sätt.

Bestämmelser förs fr.om. den 1 januari 2001 in i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och tillämpas fr.o.m. intjänandeåret 1999. Eftersom dessa bestämmelser hänvisar till studiestödslagen, som ersätts av en ny sådan den 1 juli 2001, ändras lagen om inkomstgrundad ålderspension dels den 1 januari, dels den 1 juli 2001 (lagförslagen 2.15 och 2.16 i propositionen). Bestämmelserna om retroaktiv beräkning för perioden 1995–1998 förs in i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (lagförslag 2.17).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen antar dessa lagförslag.

I propositionen föreslås också ändringar i ett stort antal *andra lagar*. Ändringarna förändras av dels att en ny studiestödslag ersätter den från 1973, dels av att vissa studiestödsformer (svux, svuxa, korttidsstudiestöd, internatbidrag, timersättning) skall försvinna.

Lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift ändras den 1 januari 2000 enligt riksdagens beslut (prop. 1999/2000:1, bet. FiU1, rskr. 28). Denna ändring, som föreslogs i budgetpropositionen, var inte markerad i regeringens lagförslag 18 i denna proposition. Riksdagen bör anta lagförslaget med beaktande av ändringen.

När riksdagen den 27 oktober 1999 antog regeringens förslag till socialförsäkringslag (prop. 1998/99:119, bet. 1999/2000:SfU3, rskr. 12) gjordes på förslag av socialföräkringsutskottet en redaktionell ändring i 3 kap. 13 § första stycket. Riksdagen bör därför anta regeringens lagförslag 21 i denna proposition med beaktande av ändringen.

Vissa av lagförslagen i denna proposition har av utskottet överlämnats till andra utskott, därför att de rör lagrum som är föremål för prövning även där och besluten därför bör samordnas. Det gäller förslagen till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta (hemst. 8 i prop.), lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:000) (hemst. 22) och lag om ändring i lagen (1999:000) om ikraftträdande av inkomstskattelagen (hemst. 23), vilka utbildningsutskottet har överlämnat till skatteutskottet för samordning vid behandlingen av proposition 1999/2000:2 *Inkomstskattelagen*.

Vidare har utbildningsutskottet till socialförsäkringsutskottet överlämnat förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring (hemst. 3) och förslaget till lag om ändring i lagen (1994:308) om bostadstill-

lägg till pensionärer (hemst. 13) för samordning vid behandlingen av proposition 1999/2000:4 *Vilande förtidspension*.

U t s k o t t e t har inget att invända mot de övriga förslag till lagändringar som regeringen har lagt fram i den proposition som nu behandlas (hemst. 2, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 18, 19, 20 och 21).

Övriga frågor

Några motioner tar upp frågor som inte är direkt berörda av regeringens förslag i propositionen men som anknyter till studiestödet.

Folkpartiet begär i motion 1999/2000:Ub5 ett tillkännagivande om att *utbildningspremiern* måste höjas (yrk. 1). För att kunskapsförsörjningen i Sverige skall kunna möta framtidens krav krävs att lönebildningen, skattesystemet, de olika bidragssystemen m.m. ges en sådan utformning att kunskap och kompetens premieras, heter det i motionen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Utskottet delar uppfattningen att alla de nämnda faktorerna har betydelse för kunskapsförsörjningen och för den s.k. utbildningspremiern. Lönebildningen är ett område där statens inflytande är begränsat. Skattesystemet och de olika bidragssystemen behandlas av skilda utskott i riksdagen. På dessa system finns det även andra anspråk än att de skall bidra till att höja utbildningspremiern. Utskottet utgår från att regeringen alltid strävar efter att finna en god avvägning mellan olika befogade intressen.

Enligt regeringen är studiemedelssystemet tänkt att fungera tillsammans med andra trygghetssystem. Studerande med försörjningsbörda har således möjlighet till kompletterande ekonomiskt tillskott, främst barnbidrag och bostadsbidrag.

Kristdemokraterna skriver i motion 1999/2000:Ub9 att de inte delar regeringens åsikt att speciella behov tillgodoses inom ramen för andra förmånssystem (yrk. 5). De vill diskutera *studenternas ekonomiska helhetssituation*, inklusive studiemedel. Tilläggsån med en nedre åldersgräns på 25 år är inte en hållbar lösning av denna situation, anser de (yrk. 6). Särskilt vill de att regeringen skall återkomma till riksdagen med en konsekvensanalys av situationen för studerande med barn (yrk. 7).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Riksdagen har nyligen fastställt utgiftsramar för budgetåret 2000. I dessa ramar för utgiftsområdena 12 och 15 ingår resurser för att höja barnbidraget och studiebidraget i studiehjälpssystemet fr.o.m. den 1 januari 2000. I de preliminära utgiftsramarna för budgetåret 2001 ingår en ytterligare höjning av beloppen i dessa bidrag. Regeringen har i den proposition som nu behandlas meddelat sin avsikt att utse en särskild utredare som skall göra en översyn av bl.a. de familjeekonomiska stöden, där särskilt marginaleffekter i förhållande till andra stödformer och skatteregler kommer att analyseras (prop. s. 81). Utskottet vill också påminna om regeringens förslag till maxtaxa i barnomsorgen.

Kraven på studieresultat – som inte kommenteras i propositionen – tas upp i flera motioner.

Kristdemokraterna anser att de förslag till skärpning av dessa krav som Studiestödsutredningen lade fram bör genomföras (mot. 1999/2000:Ub9 yrk. 4). De anser också att *kontrollen av studieaktivitet* är för slapp och borde ses över när en reform genomförs (mot. 1999/2000:Ub708 yrk. 3). Båda dessa skärpningar ingår i Kristdemokraternas kalkyl för finansiering av ett höjt eller helst slopat fribelopp.

Som nämnts i det föregående ingår det i Centerpartiets förslag till nytt studiestödssystem att kraven på studieresultat skall skärpas.

Enligt motion 1999/2000:Sf247 (kd) bör studiemedelssystemet utformas så att det inte missgynnar den som blir gravid (yrk. 2). Motionären anser att studielånesystemet inte automatiskt får straffa den som presterar mindre på grund av barnafödande.

Motionerna 1999/2000:Ub7 (fp) och 1999/2000:Kr509 (m) tar upp svårigheterna för elitidrottare att prestera studieresultat i samma takt som andra. I den andra motionen föreslås att studietakten för elitidrottare skall kunna reduceras från 30 till 20 poäng per studieår (yrk. 4). Enligt båda motionerna bör verklig elitidrott kunna betraktas som ett synnerligt skäl för att bevilja studiemedel längre tid än enligt huvudreglerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Kraven på studietakt för att få fortsatta studiemedel har hittills inte reglerats i studiestödslagen utan i bestämmelser som CSN har utfärdat med stöd av regeringens bemyndigande. Utskottet anser inte att riksdagen bör uttala sig om detaljinhållet i dessa bestämmelser.

Enligt förslaget till studiestödslag skall vid bedömningen av studieresultat hänsyn tas till ”förhållanden av personlig natur som kan antas ha inverkat på studieresultatet” (3 kap. 7 § andra stycket). Motsvarande bestämmelse gäller i dag. Enligt de föreskrifter som CSN har utfärdat skall som sådana förhållanden räknas egen sjukdom, nära anhörigs sjukdom, dödsfall i familjen, vård av sjukt barn, vård av närstående, barnpassningssvårigheter och andra liknande omständigheter som den studerande inte kunnat råda över (CSNFS 1995:16). Under en period då man inte alls studerar kan man inte behålla studiemedel. Utskottet är inte berett att förorda en ändring på den punkten. Särskilda regler gäller och bör fortsätta att gälla när den studerande själv är sjuk.

Idrottsutövning på elitnivå bör enligt utskottets mening inte finansieras genom studiestödssystemet.

Ett tillkännagivande om *invandrades språkkunskaper* begärs i motion 1999/2000:Ub250 (s). Motionären pekar på att det inte längre finns någon studiestödsform för personer som går miste om arbetsinkomst eller a-kassa när de deltar i svenskundervisning för invandrare (sfi). Många invandrare som behöver sfi har så lite kunskaper i svenska att de inte kan delta i t.ex. komvux, vilket annars skulle ge dem tillgång till studiestöd även för sfi-studierna. Det är inte den organisatoriska formen av ett stöd som är det primära, utan att denna grupp invandrades behov av ökade språkkunskaper kan tillgodoses, skriver motionären.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Det är angeläget att uppmärksamma behovet av ökade språkkunskaper hos denna grupp och utskottet ser därför positivt på att regeringen, i budgetpropositionen för år 2000, meddelar sin avsikt att utreda frågan om huruvida sfi organisatoriskt bör föras in i komvux.

I motion 1999/2000:Ub714 (s) tar motionären upp behovet av att se över finansieringen organisatoriskt och ekonomiskt av *korta anpassningskurser*. Det gäller kurser för personer som har drabbats av funktionshinder och därmed fått en ny livssituation. I dag kombineras korttidsstudiestöd och internatbidrag – som skall avskaffas – med bidrag från landsting, kommuner och Statens institut för särskilt utbildningsstöd (SISUS). Enligt motionären kan SISUS inte längre kompensera deltagarna fullt ut.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Som nämnts tidigare är det regeringens avsikt att resurser motsvarande de som i dag avsätts till korttidsstudiestöd och internatbidrag i stället skall anvisas som statsbidrag till vissa organisationer, bl.a. handikapporganisationer, för i princip samma utbildning som i dag.

Kunskapslyftskommittén har i uppdrag bl.a. att analysera vilka åtgärder som kan ge funktionshindrade möjlighet att studera på villkor som är likvärdiga med övriga vuxenstuderandes. Kommittén meddelade i sin delrapport *Vuxenutbildning för alla? Andra året med Kunskapslyftet* att den avser att i slutbetänkandet återkomma till frågorna kring studiefinansiering för studerande med funktionshinder (SOU 1999:39). Utredningen skall vara slutförd senast den 1 april 2000. Utskottet anser att riksdagen bör avvakta utredningens resultat och regeringens beredning av frågan.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avslag på propositionen*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub8 yrkandena 1 och 2
samt 1999/2000:Ub10 yrkandena 1 och 2,
res. 1 (m) – delvis
res. 2 (c) – delvis
2. beträffande *finansieringen av ett nytt studiestödssystem*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub5 yrkande 6 och
1999/2000:Ub8 yrkande 4,
res. 2 (c) – delvis
res. 3 (fp) – delvis
3. beträffande *en bred politisk förankring av ett nytt studiestödssystem*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub9 yrkande 1,
res. 4 (kd) – delvis

4. beträffande *de övergripande målen för studiestödet m.m.*
att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:Ub8 yrkande 3
och 1999/2000:Ub10 yrkande 3 godkänner vad regeringen förordat,

res. 1 (m) – delvis

res. 2 (c) – delvis

5. beträffande *rekryteringen till högre utbildning*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub5 yrkandena 4 och 5,

res. 3 (fp) – delvis

6. beträffande *totalbeloppet för studiemedlen*
att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:Ub5 yrkande 8 godkänner vad utskottet anfört,

res. 3 (fp) – delvis

7. beträffande *den generella bidragsdelen i studiemedlen*
att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:Ub5 yrkandena 2
och 14, 1999/2000:Ub9 yrkande 2 och 1999/2000:Ub813 yrkande 10
godkänner vad utskottet anfört,

res. 4 (kd) – delvis

res. 2 (c) – delvis

res. 3 (fp) – delvis

8. beträffande *det högre studiebidraget*
att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:Ub5 yrkandena 9
och 10, 1999/2000:Ub9 yrkandena 8 och 9 samt 1999/2000:Ub11 dels
godkänner vad utskottet anfört om bidragets nivå och målgrupp, dels
godkänner vad regeringen förordat om en särskild resursram,

res. 4 (kd) – delvis

res. 3 (fp) – delvis

9. beträffande *tid som studiemedel får lämnas för*
att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:Ub9 yrkandena 10
och 11 godkänner vad utskottet anfört,

res. 4 (kd) – delvis

10. beträffande *treterminssystem inom högskolan*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub5 yrkande 11,

res. 3 (fp) – delvis

11. beträffande *vilka utbildningar som skall berättiga till studiemedel*

att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:Ub9 yrkande 12
och 1999/2000:Ub715 godkänner vad utskottet anfört,

res. 4 (kd) – delvis

12. beträffande *inkomstprövning i studiemedelssystemet*
att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:Ub4, 1999/2000:
Ub5 yrkande 3, 1999/2000:Ub6, 1999/2000:Ub9 yrkande 3,
1999/2000:Ub701, 1999/2000:Ub703 och 1999/2000:Ub706 yrkande
2 godkänner vad utskottet anfört,

res. 1 (m) – delvis

res. 4 (kd) – delvis

res. 3 (fp) – delvis

13. *beträffande återbetalning av studielån*
att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:Ub5 yrkande 7, 1999/2000:Ub702 och 1999/2000:Ub713 godkänner vad utskottet anfört,

res. 1 (m) – delvis

res. 3 (fp) – delvis

14. *beträffande avskrivning av studielån*
att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:Ub9 yrkande 15, 1999/2000:Ub704, 1999/2000:Ub813 yrkande 6 och 1999/2000:N214 yrkande 11 godkänner vad utskottet anfört,

res. 4 (kd) – delvis

res. 2 (c) – delvis

15. *beträffande avdragsrätt för räntor samt bonus vid förtida återbetalning*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub9 yrkande 13 och 1999/2000:Ub709 yrkande 2,

res. 4 (kd) – delvis

16. *beträffande pensionsrätt för studier*
att riksdagen godkänner vad utskottet anfört,

17. *beträffande vem som skall handha studiestödsadministrationen*
att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:Ub5 yrkande 12, 1999/2000:Ub9 yrkande 14, 1999/2000:Ub706 yrkande 1 och 1999/2000:Ub812 yrkande 11 godkänner vad utskottet anfört,

res. 1 (m) – delvis

res. 4 (kd) – delvis

res. 3 (fp) – delvis

18. *beträffande medvetet val av lånenivå*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub5 yrkande 13,

res. 3 (fp) – delvis

19. *beträffande utförsäljning av studieskuldstocken på marknaden*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub709 yrkande 1,

res. 4 (kd) – delvis

20. *beträffande ansvaret för upplåning av medel för studielån*
att riksdagen godkänner vad regeringen förordat om att Riksgäldskontoret skall ha detta ansvar,

21. *beträffande principerna för hur räntan på studielån skall bestämmas*
att riksdagen godkänner vad regeringen förordat,

22. *beträffande förslaget till studiestödslag*
att riksdagen antar regeringens förslag till studiestödslag,

res. 3 (fp) – delvis – villk. mom. 6

23. *beträffande lagregleringen av pensionsrätt för studier*
att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (hemst. 15), lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (hemst. 16) och lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (hemst. 17),

res. 2 (c) – delvis – villk. mom. 1

24. beträffande *övriga lagförslag*

att riksdagen antar regeringens förslag till

- a) lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
- b) lag om ändring i semesterlagen (1977:480),
- c) lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,
- d) lag om ändring i lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m.,
- e) lag om ändring i skollagen (1985:1100),
- f) lag om ändring i lagen (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor,
- g) lag om ändring i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.,
- h) lag om ändring i lagen (1993:892) om ackord rörande statliga fordringar m.m.,
- i) lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200),
- j) lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd,
- k) lag om ändring i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,
- l) lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag,
- m) lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799) (hemst. 20),
- n) lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799) (hemst. 21),

25. beträffande *utbildningspremien*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub5 yrkande 1,

res. 5 (m, fp)

26. beträffande *studenternas ekonomiska helhetssituation*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub9 yrkandena 5, 6 och 7,

res. 4 (kd) – delvis

27. beträffande *kraven på studieresultat och kontrollen av studieaktivitet*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub7, 1999/2000:Ub9 yrkande 4, 1999/2000:Ub708 yrkande 3, 1999/2000:Sf247 yrkande 2 och 1999/2000:Kr509 yrkande 4,

res. 4 (kd) – delvis

28. beträffande *invandrares språkkunskaper*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub250,

29. beträffande *deltagare i korta anpassningskurser*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub714.

Stockholm den 25 november 1999

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Inger Lundberg (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Majléne Westerlund Panke (s), Tomas Eneroth (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wälivaara (kd), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Ulf Nilsson (fp), Anders Sjölund (m) och Agneta Lundberg (s).

Reservationer

1. Avslag på propositionen, m.m. (mom. 1, 4, 12, 13 och 17) – m

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Det nuvarande studiestödssystemet lider av stora brister. De mest uppenbara problemen är följande.

Många studenter drar på sig skulder som de får svårt att betala tillbaka. I många fall saknar de incitament att inte ta fulla studielån termin efter termin. Systemet är inte överblickbart för den enskilde. Det uppmuntrar inte till effektiva studier. Med systemets inriktning på långa återbetalningstider blir räntekostnaderna mycket betungande för alla studenter med stora lån och låga eller medelhöga inkomster. Studiemedelssystemet är ett lapptäcke där studerande kan ges orimligt olika villkor för att klara studierna.

Det system som regeringen nu föreslår innebär bara justeringar i ett system som håller på att falla samman. Risken är uppenbar att många individer även i fortsättningen inte kommer att kunna betala sina studieskulder innan lånen automatiskt skrivs av. Regeringens förslag om en övre åldersgräns för studiemedel på 50 år och en successiv avtrappning av rätten till lån fr.o.m. 41 års ålder innebär ett oflexibelt och statistiskt system, som inte passar vare sig för dagens eller morgondagens samhälle.

Såvitt vi kan bedöma saknas dessutom en stor del av de medel som föreslagna förändringar förutsätter. Vi saknar såväl tydliga kostnadsberäkningar som en redovisning av de faktiska ekonomiska konsekvenserna av att räntorna på studielånen inte är avdragsgilla. Avsikten med att införa pensionsrätt för studier är att den enskilde i pensionshänseende skall få kompensation för uteblivna förvärvsinkomster under studietiden. Riksdagen bör hos regeringen begära en utförlig redovisning av hur föreslagna ändringar i studiestödssystemet skall finansieras och utförliga kostnadsberäkningar när det gäller införande av pensionsrätt för studier med studiemedel. Förslagen i *propositionen* bör i sin helhet *avslås* av riksdagen och motion 1999/2000:Ub10 yrkande 1 bifallas. Riksdagen bör också med bifall till motion 1999/2000:Ub10 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

Mot bakgrund av vårt förslag om avslag på propositionen och med anledning av *de övergripande mål för studiestödet* som regeringen presenterat föreslår vi att riksdagen gör ett tillkännagivande om utgångspunkterna för ett enkelt och hållbart studiefinansieringssystem. Ett nytt förslag bör tas fram efter förhandlingar som inkluderar de borgerliga oppositionspartierna. Ett modernt studiefinansieringssystem skall vara flexibelt, uppmuntrande och hållbart dels genom att vara brett politiskt förankrat, dels genom att vara uppbyggt så att den totala skuldstocken successivt minskar utan automatiska

avskrivningar. Förslag bör läggas fram om avskrivning av delar av studieskulden för studenter som avlägger examen inom eller före normalstudietiden, om studieresultaten är av god kvalitet. För att åstadkomma en kontinuerlig kunskaps- och kompetensutveckling under en individs samlade tid i aktivt arbetsliv behöver nya finansieringsmöjligheter skapas vid sidan av det ordinarie studiestödssystemet, lämpligen i form av individuella kompetens/utbildningskonton.

Den enskilde måste själv få avgöra om han eller hon vill ta ut ett fullt lånebelopp med det återbetalningsansvar som följer med detta. Höjningen av fribeloppet som regeringen föreslår är ett steg i rätt riktning men det räcker inte. *Inkomstprövningen i studiemedelssystemet* bör avskaffas helt. Detta bör riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ub9 yrkande 3, 1999/2000:Ub701, 1999/2000:Ub703 och 1999/2000:Ub706 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

För att stimulera fler att skaffa sig internationella erfarenheter är det viktigt att *återbetalningen av studielån* fungerar på samma sätt för låntagare som bor utomlands som för dem som bor i Sverige. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub702 som sin mening ge regeringen till känna.

Studenternas rätt till kvalificerad privatekonomisk rådgivning och behovet av konkurrens och mångfald måste beaktas vid beslut om *vem som skall handha administrationen av studiemedelssystemet*. En kvalificerad rådgivningsfunktion kan inte utan vidare förenas med en stelbent myndighetsutövning. Vi anser därför att CSN:s roll och uppgifter behöver förändras. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub812 yrkande 11 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 1, 4, 12, 13 och 17 bort hemställa

1. beträffande *avslag på propositionen*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub10 yrkandena 1 och 2 och med anledning av motion 1999/2000:Ub8 yrkande 1 dels avslår propositionen och motion 1999/2000:Ub8 yrkande 2, dels som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. beträffande *de övergripande målen för studiestödet m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub10 yrkande 3, med anledning av regeringens förslag och med avslag på motion 1999/2000:Ub8 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

12. beträffande *inkomstprövning i studiemedelssystemet*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ub9 yrkande 3, 1999/2000:Ub701, 1999/2000:Ub703 och 1999/2000:Ub706 yrkande 2 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub4, 1999/2000:Ub5 yrkande 3 och 1999/2000:Ub6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

13. beträffande *återbetalning av studielån*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub702 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub5 yrkande 7 och 1999/2000:Ub713 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

17. beträffande *vem som skall handha studiestödsadministrationen* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub812 yrkande 11, med anledning av motionerna 1999/2000:Ub5 yrkande 12 och 1999/2000:Ub9 yrkande 14 och med avslag på motion 1999/2000:Ub706 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

2. Avslag på propositionen, m.m. (mom. 1, 2, 4, 7, 14 och 23) – c

Sofia Jonsson (c) anför:

Skuldbördan är en av de viktigaste faktorerna som man måste angripa för att komma till rätta med den sociala snedrekryteringen. Den reform som regeringen föreslår innebär att återbetalningen stramas upp och återbetalningstakten höjs, men skuldbördan blir i det närmaste lika stor som hittills. En av studiestödets viktigaste uppgifter – att minska den sociala snedrekryteringen – omintetgörs därmed. Jag anser därför att riksdagen bör *avslå propositionen* med undantag för förslagen om införande av regler för att det nya ålderspensionssystemet skall omfatta studenter.

Riksdagen bör hos regeringen begära förslag till ett nytt studiestödssystem, där totalbeloppet utgörs av lika delar bidrag och lån. Studieskulden bör betalas tillbaka genom ett modifierat annuitetslånesystem, där återbetalningen är lägre inledningsvis för att sedan accelerera. Det är rimligt att skuldbördan är sådan att lånet går att återbetala inom en period av 20–25 år. Fribeloppet bör endast höjas till två basbelopp, eftersom det i dagsläget är ännu mer angeläget att begränsa skuldbördan. Rätten till studiemedel utan annan prövning än den som gäller studieresultat bör begränsas till åtta terminer. För ytterligare studietid bör en generös prövning göras upp till tio terminer, och därefter en något mer restriktiv prövning. För studier utöver tolv terminer bör särskilda skäl finnas. Prövningen av studieresultat bör förändras så att det blir större flexibilitet och samtidigt en viss skärpning.

Det studiestödssystem som Centerpartiet vill se beräknas på helårsbasis kosta 3,1 miljarder kronor mer än det som regeringen föreslagit. *Finansieringen* av merkostnaden bör ske genom att utbyggnaden av högskoleutbildningen åren 2001 och 2002 begränsas till 10 000 platser (200 miljoner kronor), genom en mindre höjning av fribeloppet än den som regeringen föreslagit (150 miljoner kronor), genom de begränsningar i fråga om antalet terminer som studiestöd generellt kan beviljas och den skärpning av kraven på studieresultat som nämnts ovan (600 miljoner kronor), samt genom ett nettotillskott till anslaget för studiestöd i budgeten på 2 miljarder kronor. Den kraftigt minskade utlåningen kommer att medföra minskade kostnader för räntesubventioner (100 miljoner kronor). Denna besparing uppstår successivt under lånens löptid. Efter 20–30 år kan den antas uppgå till 1 miljard kronor. Under introduktionsfasen, innan kostnaden för räntesubventionen minskat kraftigt, är Centerpartiets förslag underfinansierat. Denna introduktionskostnad, som för de första åtta åren uppgår till totalt knappt 1 miljard kronor, bör finansieras genom indragning av tidigare anslagssparande inom

utgiftsområdet. Vad jag här har anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub8 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

När det gäller *de övergripande målen för studiestödet* anser Centerpartiet att studiemedelssystemet skall renodlas till att enbart avse studier på högskolenivå. Vuxnas studier på grundskole- och gymnasienivå bör finansieras i särskild ordning enligt den av Centern föreslagna utbildningsgarantin som innebär möjlighet att med a-kassa komplettera en tidigare kort utbildning. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub8 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

Regeln bör vara att *den generella bidragsdelen i studiemedlen* är 50 % av totalbeloppet. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub813 yrkande 10 som sin mening ge regeringen till känna.

Jag anser att det bör utredas om *avskrivning av studielån* skulle kunna användas för att stimulera fler att bosätta sig i regionalpolitiskt prioriterade områden. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub704 som sin mening ge regeringen till känna.

Eftersom jag anser att riksdagen skall avslå förslaget till studiestödslag bör *lagregleringen av pensionsrätt för studier* endast omfatta de lagändringar som föreslås i momenten 15 och 17 i regeringens förslag till riksdagsbeslut. Moment 16 förutsätter införandet av den nya studiestödslag som jag anser att riksdagen inte bör anta.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 1, 2, 4, 7, 14 och 23 bort hemställa

1. beträffande *avslag på propositionen*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ub8 yrkandena 1 och 2 samt 1999/2000:Ub10 yrkande 1 dels avslår propositionen med undantag för hemställanspunkterna 15, 16 och 17, dels avslår motion 1999/2000:Ub10 yrkande 2, dels som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

2. beträffande *finansieringen av ett nytt studiestödssystem*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub8 yrkande 4 och med avslag på motion 1999/2000:Ub5 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. beträffande *de övergripande målen för studiestödet m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub8 yrkande 3, med anledning av regeringens förslag och med avslag på motion 1999/2000:Ub10 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. beträffande *den generella bidragsdelen i studiemedlen*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub813 yrkande 10 och med anledning av motionerna 1999/2000:Ub5 yrkande 2 och 1999/2000:Ub9 yrkande 2 samt med avslag på motion 1999/2000:Ub5 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

14. beträffande *avskrivning av studielån*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub704, med anledning av motionerna 1999/2000:N214 yrkande 11 och 1999/2000:Ub813 yr-

kande 6 och med avslag på motion 1999/2000:Ub9 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

23. beträffande *lagregleringen av pensionsrätt för studier* att riksdagen – vid bifall till denna reservation under moment 1 – dels antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (hemst. 15) och lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (hemst. 17), dels avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (hemst. 16),

3. Finansieringen av ett nytt studiestödssystem, m.m. (mom. 2, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 17, 18 och 22) – fp

Ulf Nilsson (fp) anför:

Finansieringen av det föreslagna nya studiestödssystemet är otydlig. Kostnadsberäkningarna som presenteras i propositionen är oklara, och underlag redovisas inte. När riksdagen längre fram skall ta ställning till de olika anslagsfrågorna kan följden bli att Folkpartiet yrkar avslag på förslag som inte är regelrätt kostnadsberäknade. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

En förhållandevis låg andel av befolkningen i Sverige går vidare till en högre utbildning. Enligt Folkpartiets uppfattning är en grundläggande orsak till detta att högre studier lönar sig för dåligt. Skattesystemets utformning har betydelse i sammanhanget, liksom de marginaleffekter som uppkommer vid återbetalningen av studielån. Den sociala snedrekryteringen till högre utbildning grundläggs betydligt tidigare än vid porten till högskolan. De högre kraven i gymnasieskolan som blivit följden av att alla gymnasieprogram har gjorts högskoleförberedande har inneburit problem för de elever som inte haft tillräckliga baskunskaper med sig från grundskolan. Reformen för att komma åt den sociala snedrekryteringen till högre utbildning bör i första hand inriktas på grundskola och gymnasium. Vad jag här har anført om *rekryteringen till högre utbildning* bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkandena 4 och 5 som sin mening ge regeringen till känna.

Totalbeloppet i studiemedlen bör enligt Folkpartiets mening höjas med 200 kr (vid 1999 års basbelopp). De ökade kostnaderna för detta täcks genom de andra förändringar i systemet som vi anser bör genomföras. Riksdagen bör enligt min mening med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkande 8 godkänna vad jag här har förordat.

Det statsfinansiella läget medger i dag inte alltför stora höjningar av *den generella bidragsdelen i studiemedlen*. Jag ser regeringens förslag som ett första steg på vägen mot målet, som bör vara 50 % bidrag och 50 % lån vid eftergymnasiala studier. Ett system där bidragsdelen minskas vid förseningar i studierna – ”peng-per-poäng” – skulle fungera som en morot att bedriva effektiva studier och vara rättvist eftersom staten då inte premierar långsamma studier med mer bidrag än studier som klaras av inom normalstudie-

tid. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkandena 2 och 14 som sin mening ge regeringen till känna.

För gymnasiestuderande bör enligt min mening *det högre studiebidraget* utgöra 60 % av totalbeloppet. Den högre skuldsättning som detta medför, jämfört med regeringens förslag om 82 %, är acceptabel med tanke på de möjligheter som föreslås i propositionen att skriva av studielån tagna för studier på gymnasienivå. Folkpartiets förslag att ett års studier för lite äldre studerande skall kunna finansieras med lån av det allmänna pensionssystemet har också betydelse i detta sammanhang. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om sådan ändring i 3 kap. av den nya studiestödslagen att nivån på det högre studiebidraget differentieras mellan studier på grundskolenivå och studier på gymnasienivå. Vidare anser jag att riksdagen bör markera att utbildningssystemet inte får användas för att kortsiktigt dölja en hög arbetslöshet. Regeringen bör inte få utfärda föreskrifter om att även rikta det högre bidraget till studerandegrupper oavsett utbildningsnivå utifrån situationen på arbetsmarknaden. Vad jag här har anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub5 yrkandena 9 och 10 som sin mening ge regeringen till känna.

Ett *treterminssystem inom högskolan* som innebär att även sommaren kan användas för studier skulle göra det möjligt för studenter som så önskar att förkorta studietiden. Då kan den som vill det göra studieuppehåll under sommaren, och den som föredrar att studera kan göra det. Sommarmånaderna bör därför göras till en officiell termin. Vad jag här har anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub5 yrkande 11 som sin mening ge regeringen till känna.

Folkpartiets principiella uppfattning är att *inkomstprövningen i studiemedelssystemet* på sikt skall försvinna. De få studenter som klarar att bedriva heltidsstudier och samtidigt arbeta skall inte bestraffas. Till att börja med bör fribeloppet höjas till 300 % av basbeloppet, dvs. mer än regeringen nu föreslår. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

Det finns i propositionen ingen ordentlig kalkyl för hur systemet för *återbetalning av studielån* skall fungera med hänsyn till den ekonomiska utvecklingen, t.ex. räntenivå, löneutveckling och ekonomisk tillväxt. Jag anser att riksdagen bör begära att regeringen snarast återkommer med utförliga beräkningar och förslag till eventuella förändringar av reglerna för återbetalning. Riksdagen bör således bifalla motion 1999/2000:Ub5 yrkande 7.

När det gäller *vem som skall handha studiestödsadministrationen* anser Folkpartiet att konkurrens bör råda så långt det är möjligt. Fler än CSN bör få möjlighet att hantera utbetalningen och eventuellt också återbetalningen av studielån. Olika modeller bör utredas, t.ex. att CSN först fattar beslut om att bevilja lån eller att bankerna får fatta besluten inom ett tydligt regelverk. Vidare bör studenten vid ansökan om studiemedel ha möjlighet att göra ett *medvetet val av lånenivå*. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkandena 12 och 13 som sin mening ge regeringen till känna.

Den höjning av totalbeloppet i studiemedlen som Folkpartiet föreslår innebär att *förslaget till studiestödslag* bör ändras på den punkten. I 3 kap. 11 § bör första stycket lyda enligt Reservantens förslag i bilaga 19.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 2, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 17, 18 och 22 bort hemställa

2. beträffande *finansieringen av ett nytt studiestödssystem*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkande 6 och med avslag på motion 1999/2000:Ub8 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. beträffande *rekryteringen till högre utbildning*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkandena 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

6. beträffande *totalbeloppet för studiemedlen*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkande 8 godkänner vad utskottet anför,

7. beträffande *den generella bidragsdelen i studiemedlen*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkandena 2 och 14 och med anledning av motionerna 1999/2000:Ub9 yrkande 2 och 1999/2000:Ub813 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

8. beträffande *det högre studiebidraget*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub5 yrkandena 9 och 10, med anledning av regeringens förslag om en särskild resursram och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub9 yrkandena 8 och 9 samt 1999/2000:Ub11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

10. beträffande *treterminssystem inom högskolan*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

12. beträffande *inkomstprövning i studiemedelssystemet*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkande 3, med anledning av motionerna 1999/2000:Ub9 yrkande 3, 1999/2000:Ub701, 1999/2000:Ub703 och 1999/2000:Ub706 yrkande 2 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub4 och 1999/2000:Ub6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

13. beträffande *återbetalning av studielån*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkande 7 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub702 och 1999/2000:Ub713 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

17. beträffande *vem som skall handha studiestödsadministrationen*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkande 12, med anledning av motion 1999/2000:Ub9 yrkande 14 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub706 yrkande 1 och 1999/2000:Ub812 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

18. beträffande *medvetet val av lånenivå*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub5 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

22. beträffande *förslaget till studiestödslag*

att riksdagen – vid bifall till denna reservation under moment 6 – antar regeringens förslag till studiestödslag med den ändringen att 3 kap. 11 § får den i bilaga 19 som Reservantens förslag betecknade lydelsen,

4. En bred politisk förankring av ett nytt studiestödssystem, m.m. (mom. 3, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 17, 19, 26 och 27) – kd

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Vi anser att det är mycket viktigt att *ett nytt studiestödssystem* har en *bred politisk förankring*. Regeringen bör därför beakta de förslag om utveckling och förbättring av det föreslagna systemet som lagts fram av bl.a. Kristdemokraterna. Detta bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub9 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

Vår ambition för det nya systemet är att den *generella bidragsdelen* skall vara 50 % av totalbeloppet. Åtminstone borde man acceptera Studiestödsutredningens förslag om en generell bidragsnivå på 40 %. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi är tveksamma till regeringens förslag om hur *det högre studiebidraget* skall hanteras. I stället för ett ”först-till-kvarn-system” bör man göra bedömningen utifrån ett medvetet urval. Systemet måste också präglas av flexibilitet. De som är beredda att satsa på att ta igen förlorade studieår måste fångas upp så snart som de själva känner sig redo och skall inte behöva invänta rätt ålder. Vad vi här har anført bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkandena 8 och 9 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi stöder förslaget att *tiden som studiemedel får lämnas för* skall vara sex år för utbildning på högskolenivå och annan eftergymnasial utbildning. Möjligheten till undantag från denna gräns bör dock ges en mer flexibel formulering än regeringen föreslagit. När den nuvarande möjligheten för dem som får svux eller svuxa att uppbära studiestöd under juluppehåll försvinner, måste de utlovade övergångsreglerna garantera att omställningen sker med stor flexibilitet så att inte enskilda personer drabbas på ett oskäligt sätt. Vad vi här har anført bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkandena 10 och 11 som sin mening ge regeringen till känna.

Utgångspunkten för bedömning av *vilka utbildningar som skall berättiga till studiemedel* bör inte vara befintliga ekonomiska ramar. Utbildningar som motsvarar kvalitets- och nivåkraven får inte undanhållas av ekonomiska skäl. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkande 12 som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt vår mening bör *inkomstprövningen i studiemedelssystemet* i princip avskaffas. Det är det enda rimliga för att den enskilde skall uppmuntras att ta ett personligt ansvar. För att rekrytera studenter från inkomstsvaga grupper och studieovana hem är det också viktigt att det blir möjligt att studera utan

att dra på sig stora lån. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

Att ha en fast åldersgräns för *avskrivning av studielån* strider mot vår grunduppfattning att studielån skall betalas tillbaka. Däremot skall det finnas möjlighet att få total avskrivning om det finns särskilda skäl för detta. Vi delar också uppfattningen att skulden skall avskrivas för den som avlider. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkande 15 som sin mening ge regeringen till känna.

I regeringens förslag saknas incitament för den enskilde att betala av studieskulden snabbare. Vi förordar någon form av *bonussystem* för att stimulera sådant. Likaså anser vi att *studieskuldräntorna* borde vara *avdragsgilla*. Regeringen bör återkomma med förslag på dessa punkter. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub9 yrkande 13 och 1999/2000:Ub709 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

Det är viktigt att låneadministrationen är effektiv och av hög kvalitet. I dagsläget är det angeläget att ge CSN rimliga förutsättningar att sköta sitt uppdrag att *handha studiestödsadministrationen*. Vi anser dock att regeringen snarast bör tillsätta en utredning för att se över vilka valmöjligheter den enskilde i framtiden kan ges när det gäller administrationen av låneutbetalningen. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkande 14 som sin mening ge regeringen till känna.

Idén om en *utförsäljning av studieskuldstocken på marknaden* är enligt vår mening värd att närmare undersöka. En förutsättning måste då vara att villkoren för studenterna blir lika fördelaktiga eller bättre än i dagens situation. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub709 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi delar inte regeringens uppfattning att speciella behov hos vissa studenter tillgodoses inom ramen för andra förmånssystem än studiestödet. *Studenternas ekonomiska helhetssituation* behöver diskuteras. Tilläggslånet, med de villkor t.ex. i fråga om ålder som regeringen föreslår, är inte en hållbar lösning för att möta denna helhetssituation. Studerande med barn är en ekonomiskt utsatt grupp som inte tillgodoses med regeringens förslag. Det behövs en konsekvensanalys av situationen för dem, att lägga till grund för ett eventuellt beslut om ett barntillägg. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkandena 5, 6 och 7 som sin mening ge regeringen till känna.

Det är anmärkningsvärt att regeringen inte alls tar upp frågan om *kraven på studieresultat och kontrollen av studieaktivitet*. Att göra det är särskilt viktigt när möjligheterna att arbeta parallellt med studierna ökar. Det förslag som Studiestödsutredningen presenterade ligger väl i linje med vår uppfattning. Detta system tillåter att man misslyckas någon termin om man lyckas den övriga tiden. Om prognosen för de fortsatta studierna är positiv skall studiestöd beviljas även när minimipoängen inte uppnås. Det måste bli enklare att återkomma i studiestödssystemet efter ett "misslyckande". Systemet får inte automatiskt straffa den som presterar mindre på grund av barnafödande. Det är också stötande att en student kan registrera sig på t.ex. en sommarkurs och sedan varken delta i undervisning eller klara några prov, men ändå ha rätt till studiemedel för kursen. Vad vi här har anfört bör riks-

dagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub9 yrkande 4, 1999/2000:Sf247 yrkande 2 och 1999/2000:Ub708 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna. 1999/2000:UbU7

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 3, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 17, 19, 26 och 27 bort hemställa

3. *beträffande en bred politisk förankring av ett nytt studiestödssystem*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub9 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. *beträffande den generella bidragsdelen i studiemedlen*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkande 2, med anledning av motionerna 1999/2000:Ub5 yrkande 2 och 1999/2000:Ub813 yrkande 10 och med avslag på motion 1999/2000:Ub5 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

8. *beträffande det högre studiebidraget*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkandena 8 och 9, med anledning av regeringens förslag om en särskild resursram och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub5 yrkandena 9 och 10 samt 1999/2000:Ub11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. *beträffande tid som studiemedel får lämnas för*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkandena 10 och 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

11. *beträffande vilka utbildningar som skall berättiga till studiemedel*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkande12 och med avslag på motion 1999/2000:Ub715 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

12. *beträffande inkomstprövning i studiemedelssystemet*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkande 3, med anledning av motionerna 1999/2000:Ub701, 1999/2000:Ub703 och 1999/2000:Ub706 yrkande 2 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub4, 1999/2000:Ub5 yrkande 3 och 1999/2000:Ub6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

14. *beträffande avskrivning av studielån*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkande 15 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub704, 1999/2000:Ub813 yrkande 6 och 1999/2000:N214 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

15. *beträffande avdragsrätt för räntor samt bonus vid förtida återbetalning*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub9 yrkande 13 och 1999/2000:Ub709 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

17. *beträffande vem som skall handha studiestödsadministrationen*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkande 14, med anledning av motionerna 1999/2000:Ub5 yrkande 12 och 1999/2000:

Ub812 yrkande 11 samt med avslag på motion 1999/2000:Ub706 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

19. beträffande *utförsäljning av studieskuldstocken på marknaden* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub709 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

26. beträffande *studenternas ekonomiska helhetssituation* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub9 yrkandena 5, 6 och 7 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

27. beträffande *kraven på studieresultat och kontrollen av studieaktivitet*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub9 yrkande 4, 1999/2000:Ub708 yrkande 3 och 1999/2000:Sf247 yrkande 2 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub7 och 1999/2000:Kr509 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. Utbildningspremien (mom. 25) – m, fp

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Ulf Nilsson (fp) och Anders Sjölund (m) anför:

Vi anser att regeringens politik bl.a. på skatteområdet motverkar den höjning av *utbildningspremien* som är nödvändig för att kunskapsförsörjningen i Sverige skall kunna möta framtidens krav. Lönebildning, skattesatser, socialförsäkringar och rörlighet på arbetsmarknaden måste stimulera drivkrafterna för att tillägna sig, utnyttja och utveckla kunskap för varje enskild människa. Regeringen har urholkat skattesystemets principer genom att avstå från att höja brytpunkten för statlig skatt i takt med att alltfler får högre inkomster och genom att behålla värnskatten. Återbetalningen av studiemedel innebär för många enskilda akademiker dessutom ytterligare marginaleffekter. Vad vi här har anförts bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub5 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 25 bort hemställa

25. beträffande *utbildningspremien*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub5 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Särskilt yttrande

Naprapatutbildningen

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Erling Wälivaara (kd), Sofia Jonsson (c), Ulf Nilsson (fp) och Anders Sjölund (m) anför:

Vi delar utskottets uppfattning att riksdagen inte skall behandla frågan om rätt till studiemedel för enskilda utbildningar. Emellertid är naprapatutbild-

ningen i Sverige ett exempel på utbildning som både efterfrågas och legitimeras av det offentliga, varför det är mycket märkligt att den enskildes ekonomi får avgöra vem som kan skaffa sig sådan examen. Regeringen borde skyndsamt bereda frågan principiellt i stället för att hantera den enbart som en anslagsfråga. Att svensk utbildning inom området på detta sätt missgynnas är också en negativ effekt av nuvarande ordning.

1999/2000:UbU7

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1998:676) om statlig ålderspensions-
avgift skall ha följande lydelse:

Lydelse enligt finansutskottets betän- Föreslagen lydelse
kande 1999/2000:FiU1 (rskr. 28)

2 §

Avgiften utgör 10,21 procent av ersättning i form av

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 14 § socialförsäkringslagen (1999:000) skall ha följande lydelse:

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

* Numera 1999:799.

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 13 § socialförsäkringslagen (1999:000) skall ha följande lydelse:

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap. §
13 §

Den som uppbär någon av följande förmåner är försäkrad för inkomstgrundad ålderspension enligt lagen (1998: 674) om inkomstgrundad ålderspension och tilläggspension i form av förtidspension och efterlevandepension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring:

*) Numera 1999:799.

Av reservanten (fp) föreslagen ändring i regeringens förslag till studiestödslag

Utskottets förslag

Reservantens förslag

3 kap.

11 §

Studiemedel får lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till studiemedel utgör

a) 4,39 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,

b) 3,29 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och

c) 2,19 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

Första stycket gäller bara om något annat inte följer av 14–18 eller 20 §§.

Studiemedel får lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till studiemedel utgör

a) 4,51 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,

b) 3,38 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och

c) 2,25 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	2
Motionerna	3
Utskottet	7
Inledning.....	7
Huvuddragen i det föreslagna nya studiestödssystemet	7
Förslag om avslag på propositionen, m.m.....	8
De övergripande målen för studiestödet.....	10
Studiemedlens storlek – totalbelopp och bidragsnivåer	11
Studiestödstitid.....	13
Studiestödsberättigande utbildningar	15
Inkomstprövning.....	15
Lån och återbetalning.....	17
Pensionsrätt för studier	20
Administrationen av det nya systemet	20
Lagregleringen	22
Övriga frågor.....	24
Hemställan	26
Reservationer.....	30
1. Avslag på propositionen, m.m. (mom. 1, 4, 12, 13 och 17) – m	30
2. Avslag på propositionen, m.m. (mom. 1, 2, 4, 7, 14 och 23) – c	32
3. Finansieringen av ett nytt studiestödssystem, m.m. (mom. 2, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 17, 18 och 22) – fp	34
4. En bred politisk förankring av ett nytt studiestödssystem, m.m. (mom. 3, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 17, 19, 26 och 27) – kd	37
5. Utbildningspremien (mom. 25) – m, fp.....	40
Särskilt yttrande.....	40
Naprapatutbildningen.....	40
Regeringens lagförslag (bilagorna 1–18).....	42
Förslag till studiestödslag	42
Förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.....	62
Förslag till lag om ändring i semesterlagen (1977:480).....	63
Förslag till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter	65
Förslag till lag om ändring i lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m.	66
Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)	67
Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor	68
Förslag till lag om ändring i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.....	69
Förslag till lag om ändring i lagen (1993:892) om ackord rörande statliga fordringar m.m.....	70
Förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200)	71
Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd....	72

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension	73
Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension	76
Förslag till lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension	78
Förslag till lag om ändring i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.....	80
Förslag till lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag	82
Förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:000).....	83
Förslag till lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:000).....	84
Reservantens lagförslag (bilaga 19).....	85
Av reservanten (fp) föreslagen ändring i regeringens förslag till studiestödslag.....	85